Ը· ՏԱՐԻ 2395 | ԹՈՒԱԿԱՆ ՀԱՅՈՑ 12 ՀՈԻ 4384 | 21 ՍԵՊՏԵՄԲԵՐ 1891 | 29 ՍԷՖԷՐ 1309 | ՇԱԲԱԹ

40 ՓԱՐԱ

ՆԱՄԱԿ ԿԱՄ ՈՐ ԵՒ ԻՑԷ ԳՐՈՒԹԻՒՆ ՊԷՏՔ Է ՈՒՂՂԵԼ
ԱՌ ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
ԱՐԵՒԵԼՔ ՕՐԱԳՐԻ
Ղալաթիա, Կ. Պոլիս

درعليه ده غلطه ده نورادونكيان خانده آره وك
غزته سى اداره سنه

Direction du journal AREVELK
Galata, CONSTANTINOPLE

ԱՐԵՒԵԼՔ
ՕՐԱԳԻՐ
ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԵՒ ԱԶԳԱՅԻՆ

40 ՓԱՐԱ

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Կ. Պոլսոյ համար Տարեկան գաւառներու մէջ	150
» » Վեցամսեայ » »	75
» » Եռամսեայ » »	40
Օտար երկիրներէ Տարեկան Ֆրանք	56
» Վեցամսեայ	28
Ընդհ. Թուղթի վրայ ... Տարեկան Օսմ. Ոսկի	2
Գաւառաց Թղթատարի ...	Ղրշ. 50

Les annonces sont reçues
AUX BUREAUX DU JOURNAL

Արեւելքի ներկայ համարը, բաց ի իւր սովորական նիւթերէն, կը պարունակէ նաև հետեւեալ յօդուածները.

ՍԵՒԱՆ (ճանապարհորդական ակնարկ)
ԿՆՈՋ ՄԸ ԱՉՔԵՐԸ (բանաստեղծութիւն) ՖՐԱՆՍՈՒԱ ՔՕՓԷ
ՄԵՐ ԿՐԹՈՒԹԵԱՆ ԹԵՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ Յ. Ք. ԱԼԱՆ
ԱՍՏՐԱ (գրական վէպ Քարմէն Սիլվայի) Թարգմ. Թ. Թ.
ՓՇՈՒՐ ԺՈՂՈՎՐԴԱԿԱՆ ԵՐԳՈՑ ԱԿՆԱՑ
ՄԵԾՈՒԹԻՒՆ ԵՒ ԱՆԿՈՒՄ ԹԶԵՆՈՑ ՏԵՐՈՒԹԵԱՆ ԱԼՖՕՆՍ ՔԱՌ Թարգմ. Մ. Յ. Ն.
ՀԱՅՈՑ ԹԱՏՐՈՆ Ի ԹԻՖԼԻԶ
ՅՈՒՇՔ ԵՒ ՏՊԱՒՈՐՈՒԹԻՒՆՔ
ԱՅՐԻ (Նորավէպ)

Կը յիշեցունենք «Արեւելք»ը ձեռքէ գնողներուն որ չմոռնան ներկայ թերթին հետ լրագրավաճառէն պահանջել նաև յաւելուածը որ առանձին թուղթի վրայ տպուած է։ Ամբողջին գինը 40 փարա։

Կ. ՊՈԼԻՍ, ՍԵՊՏ. 21|3 ՀՈԿՏ. 1891

ԱԶԳԱՅԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ՈՒՍՈՒՑՉԱԿԱՆ ԺՈՂՈՎ

Նախորդ Ուսումնական Խորհուրդն, իւր համեմատաբար կարճատեւ պաշտօնավարութեան միջոցին, օգտակար ...

[illegible]

... հանրապէս չեն բարւոքած, և ուսուցչական մարմինն ընդհանրապէս աւելի նախանձելի վիճակի մը չէ բարձրացած. խեղահաս ծնողք միշտ ցաւով կը տեսնեն որ մանկավարժութեան վրայ

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԼՈՒՐԵՐ

ՀՐԵԱՆԵՐ Ի ՖՐԱՆՍԱ

[illegible]

... 1791 ... 27ին ... այն Թուականի ազգային աւագ շարժման առթիւ. Լրագիրք կը յիշեցնեն այն վէճեր որովք յուզուեցաւ այն ժամանակի Սահմանադիր ժողովը, երբ Միրապօ, որ Հրեաները կը պաշտպանէր, իւր հրաշալի պերճախօսութեամբ կը մաքառէր Հ. Մոռի փարդապետին դէմ, որոյ հակահրէական փաստաբանութիւնք խեղդուեցան ժողովոյն ազատամիտ հոսանքին մէջ.

Հարիւր տարիէ հետէ ազատ վիճակ մը վայելելով հանդերձ, Ֆրանսայի Հրեայք 68,000 հոգի միայն են այսօր, որ ըսել է Ֆրանսայի 600 բնակչաց մին միայն է հրեայ. Ուրիշ երկրաց մէջ ևս ուր ազատութիւն կը վայելեն, Հրէից համեմատութիւնն աւելի բարձր չէ. մինչ Ռուսիոյ մէջ ուր կը հալածուին, 40 անգամ աւելի են քան ...

[illegible]

... ուրիշներին իրենց յօգուտ և ի չահ արկանող քան թէ ուրիշներուն օգնող ցեղ մը, և չեմ կարծեր որ ապագայ դարուց մէջ ազատին այս անջինջ արատէ, որ իրենց թշնամեաց կը թելադրէ զիրենք հալածելու գաղափարը»։

—Կարեւոր խոստովանութիւն՝ Հրէի մը բերնին մէջ։

ԱԼԶԱՍ-ԼՈՌԷՆԻ ԳԵՐՄԱՆԱՑՈՒՄԸ

Ֆրանսական լրագիրք կը գրեն թէ Գերմանք կը շարունակեն աւելի սաստիկ թափով գաղթել յԱլզաս-Լոռէն ...

—)(58)(—

ԹԵՐԹՕՆ ԱՐԵՒԵԼՔԻ

ԵՐԿՈՒ ԱՆՄԵՂՆԵՐ

ԺԻՒԼ ՄԱՌԻ

ՄԱՍՆ ԵՐԿՐՈՐԴ

ՄԵԾ ՃԱՄԲԱՅՆԵՐԷՆ

Բարեբախտաբար Բարիյեռն իր հետ ունէր տէրն։

Ռոնֆլոյի կողերուն վրայ ժանըքէնի սոսկալի գաւազանին մէկ հարուածը վերջ տուաւ կռուին. Ռոնֆլօ ինկաւ։ Թաթերը ձգտեցան, յանկարծ ցնցուեցաւ, իբր թէ ելեկտրական հոսանքէ մը անցնէին, յետոյ անշարժ մնաց, լեզուին ծայրը կախուած՝ ժանիքներուն միջեւ։

Սատկած էր։

[illegible]

... լոյի։

—Մի՛ վախնար, քանի որ քովդ եմ վախնալու բան մը չունիս։

Եւ նորէն ճամբայ կ'ելնեն։

Շարլօ կը ծռի, ձիւնը կը քննէ, և ...

[illegible]

(Շարունակելի)

ւէն․ Գերման կառավարութիւնը կը քաջալերէ այս շարժում, զոր երկուց գրաւեալ գաւառաց գերմանացման միջոց մը կը համարի․ Ի Վերին Ալզաս 1875 ին կային 7,966 Գերմանք․ 1880ին 12,000 հոգի էին, և 1885 ին աւելի քան 18,000․ Ի Ստորին Ալզաս, աւելի եւս մեծ է յառաջդիմութիւնը․ 1875ին 15,000 էին, 1885 ին աւելի քան 40 հազար․ Ի Լոռէն (Մէց), այժմ աւելի քան 50,000 Գերմանք կան մինչ 1875ին հազիւ 16,000 էին․ Տասն տարւոյ միջոցին յԱլզաս-Լոռէն գերման ազգաբնակութիւնն եռապատկած է․ 1875ին 39,000 գերման գաղթականք կային յԱլզաս-Լոռէն, 1885ին 110,000 էր անոնց թիւը․ 1890ի մարդահամարին արդիւնքն յայսմ մասին թէեւ տակաւին չյայտնուեցաւ, բայց կը հաշուուի թէ այս երկուց գաւառայ մէջ Գերմանք 130 հազարէ աւելի են։ Այս Գերմանաց վրայ պէտք է աւելցնել զօրքերն, 70,000 հոգի, որոց գրեթէ ամէնքը Գերման են․ զի Ալզաս-Լոռէնի բնիկներէն առնուած զօրքերն ընդհանրապէս Գերմանիոյ ներսերը կը ղրկուին․ Գերման գաղթականաց մէկ մասը զանազան կառավարական վարչութեանց կը պատկանի, ուր աւելի բարձր թոշակ կ'առնուն քան Ռէն գետի միւս կողմը․ Գաղթականաց մնացեալ մասը վաճառական դասուն կը պատկանի․ Արհեստագործութիւնը դեռ եւս ընդհանրապէս բնիկներուն ձեռքը կը մնայ․ Թէեւ զանազան փորձեր արդէն եղան գերմանական գործարաններ հիմնելու ի Սթրազպուրկ, բայց քաջալերական արդիւնք չունեցան․ Գերման դրամատէրք կը գնեն Ալզաս-Լոռէնի գիւղային կալուածներն ու հողերն, հետեւելով կայսեր օրինակին, որ Մէցի մօտ Ուրվիլլի ագարակն ու դղեակը գնեց անցեալ տարի․

ԻՏԱԼԻԱ ԵՒ ԱՆԳԼԻԱ

Իտալեւանգլիական չոգենաւային ընկերութիւնն ի Փալերմօ հացկերոյթ տուաւ ի պատիւ Պ. Գրիսփիի, որ Ումպերթօ թագաւորին և Վիքթորիա թագուհւոյն կենաց բաժակի մը առաջարկման առթիւ, ըսաւ թէ Իտալիոյ թագաւորն Իտալիոյ զօրութիւնն և պատիւն է, և Անգլիոյ թագուհին Իտալիոյ հզօր դաշնակցուհին է։ Իտալեւանգլիական չոգենաւային ընկերութիւնը կը յիշեցնէ Իտալիոյ և Անգլիոյ վաճառականութիւնն և Սիկիլիոյ և Մեծին Բրիտանիոյ միջեւ կեցած կապերը․ Թէ՛ Սիկիլիա կղզին և թէ Անգլիոյ կղզին մի և նոյն ժամանակ ձեռք բերին իրենց ազատութիւն․ Թէ՛ ի Սիկիլիա և թէ յԱնգլիա Նորման թագաւորներն էին արդի հաստատութիւնները զառաջինն հիմնողք․ Աւելի մօտ ժամանակներս Անգլիան էր որ զՍիկիլիա դերծ կացոյց օտար արշաւանքէ և երաշխաւորեց անոր իրաւունքներն․ Իտալիոյ նորահաստատ թագաւորութիւնը ճանչող առաջին Տէրութիւնն եղաւ Անգլիա, որով կարելի եղաւ ազատագրել այն երկիրներ որք ցայն վայր «Երկոցին Սիկիլիայք» թիւր անուամբ կը յորջորջուէին․ Պ. Գրիսփի ի վերջոյ յիշեցուց թէ Անգլիա հակառակած էր Նափոլէոն Գ.ի, որ Մէսինայի նեղուցէն անցնելէ կ'ուզէր արգիլել զԿարիպալտի․ Բայց յայնժամ Անգլիա միջամտեց, համամիտ չլինելով Նափոլէոն Գ.ի կառավարութեան պաշտպանութեան [illegible]

[illegible]

—Վիեննայի պարսկական դեսպան Նարիման խան Թէհրան կանչուեցաւ Շահին կողմէ, և մեկնեցաւ Վիեննայէ․

Ի ԿԱՒԿԱՍԻԱ

Ցՙ Անդրկաւկասիա (Կաւկասիոյ հայաբնակ կողմն) երկաթուղւոյ պաշտօնէից և ուղեւորաց վրայ վերջերս յաճախակի յարձակումներ տեղի ունենալուն պատճառաւ, կառավարութիւնը խիստ միջոցներ ձեռք առաւ, հրամայելով որ այս կաւկասեան երկաթուղեաց վրայ զէն ի ձեռին յարձակող մարդիկ այսուհետեւ հասարակ դատարաններու չենթարկուին երկար բարակ, այլ պատերազմական ատեաններու առջեւ անմիջապէս դատուելով պատժուին․

ԱՆԳԼԻԱԿԱՆ ԹԵՒԱՐԿՈՒԹԻՒՆ ԶԱՆԶԻՊԱՐԻ ԷՄԻՐՈՒԹԵԱՆ ՎՐԱՅ

Զանզիպարի էմիրին և անգլ. գործակատար Պ. Փորթալի միջեւ երկար խորհրդակցութենէ ետք, որոշուեցաւ զի էմիրին իշխանութեան բովանդակ վարչութիւնը նոր ձեւի մը վերածուի․ Պատասխանատու նախարարներ պիտի կարգուին կառավարութեան ամեն ճիւղերուն համար, և էմիրին տարեկան որոշեալ գումար մը պիտի վճարուի իւր անձնական ծախուց համար․ Ելմտացոյցն անգամ մը որոշուելէն ետեւ, անգլ. գործակատարին հաւանութեամբ միայն պիտի կրնայ փոխուիլ․

ՌՈՒՍԱԿԱՆ ԹԵՒԱՐԿՈՒԹԻՒՆ ՊԱՐՍԿԱՍՏԱՆԻ ՎՐԱՅ

Փեթերպուրկէ կը հեռագրուի այն լուր թէ ռուս և պարսիկ կառավարութիւնք առեւտրական նոր դաշնագրի մը վրայ կը խորհրդակցին, որոյ հետեւանքը պիտի լինի ռուսական թեւարկութիւն հաստատել Պարսկաստանի վրայ․ Կ'երեւի թէ երկուց Տէրութեանց խորհրդակցութեանց արդիւնքն որոշապէս հռչակելու ժամանակն եկած չէ տակաւին․

ԱՆԳԼԻԱ ԵՒ ՌՈՒՍԻԱ

Անգլիացիք շատ հոգ կ'ընեն ի Կեդր. Ասիա ռուսական նոր յառաջխաղացութեանց առթիւ, որք տեղի ունեցած են դէպ ի Փոքր Փամիր․ Անգլիացի երկու սպայք որք այն կողմ երթալ կ'ուզէին, արգիլուեր են Ռուսաց կողմէ, որք իբրեւ իրենց սեփականութիւն կը նկատեն, հակառակելով Չինացւոց, որոց ի վաղուց անտի սեփականութիւն նկատուած են չինական տէրութեան այն ծայրագոյն սահմանակէտք ի Կեդր. Ասիա․

Վիեննայի լրագիրք Անգլիացւոց այս մտահոգութեան վրայ խօսելով, կը պախարակեն կլատսթոնեան կուսակցութիւնը, թողելուն համար Լորտ Պիքընսֆիլտի աւանդութիւններն, որ կ'ուզէր ընդդիմանալ Ռուսիոյ յառաջխաղացութեան Ասիոյ ներսերը․

ՄԱՐԴԱԿԵՐՈՒԹԻՒՆ (՞) Ի ՌՈՒՍԻԱ

Վօսխէ Ցայթունկի թղթակիցը կը հեռագրէ թէ Աժտէրխանի նահանգին մէջ ամբողջ գիւղերու ժողովուրդք սովամահ կը կորնչին․ Նիժնի-Նովկորոտի նահանգին մէջ գտնուեր են ծնողներ որք իրենց զաւակները մորթեր կերեր են․

Հաւատալ ո՛վ որ ՛ուզէ․

Իսկ Պերլինէ Թակպլաթի թղթակիցը կը հեռագրէ թէ Նիժնի-Նովկորոտէ եկող պատուաւոր վաճառականի մը հետ տեսակցած է, որ իրերն այնքան աւելի չի նկարագրեր, և չի հաւատար գերման թերթին պատմածին․

ՖՐԱՆՍԱՅԻ ԵՒ ԱՆԳԼԻԱՅԻ ՆԱՒԱԶՔ

Ֆրանսական կառավարութիւնը [illegible]

[illegible]

մինչեւ յուլիս 1) կազմեն երկու քննիչ մասնախումբեր եւ անոնց միջոցաւ կատարեն իրենց շրջանակին մէջ գտնուող բոլոր վարժարանաց ընթացաւարտներու քննութիւնը ու անոնց վկայականաց բաշխումը տեղւոյն մայր եկեղեցւոյն մէջ կատարեն նախագահութեամբ Պատրիարքին կամ առաջնորդին․ Նոյնպէս որոշեց հրահանգ տալ որ ամեն տարի ընդհանուր մրցում մը հաստատեն մնացեալ կարգաց ուսանողներուն, համանման հարցումներ առաջարկելով ամենուն և յետ գրաւոր աշխատութեանց քննութեան, արժանաւորաց մրցանակի հանդէս կատարեն դարձեալ հաւաքաբար, միեւնոյն հանդիսիւ․ Խորհուրդն, հետեւաբար, որոշեց մատուցանել սոյն որոշումն Ամեն. Ս. Պատրիարք Հօր ի հաստատութիւն․

Մայրաքաղաքիս ազգային վարժարանաց հոգաբարձութեանց միոյն կողմէ ծանուցուած ըլլալով որ օտար վարժարան մը հաստատուած է թաղին մէջ, Խորհուրդն ուշադրութեան առաւ խնդիրն եւ նկատելով որ այդպիսի վարժարանք չեն կրնար իրական վնաս մը տալ ազգային կրթական յարկերուն, եթէ հայ ծնողք քաջ ըմբռնեն թէ օտար հաստատութիւնք անկարող են տալ ազգային-եկեղեցական տեսակէտով այն կրթութիւնն, որուն պէտք ունի ամեն անհատ, մանաւանդ իգական սեռն որ ընտանեաց մայր և մանկանց առաջին դաստիարակուհի ըլլալու կոչումն ունի եւ թէ միայն ազգային յարկի տակ հայ մանկտին կրնայ կրթուիլ իբրեւ ճշմարիտ եւ հարազատ զաւակ Հայաստանեայց Եկեղեցւոյ, եթէ զայս կզգան անշուշտ խելահաս ծնողք․ Խորհուրդն որոշեց հրահանգ տալ որ եթէ անոնց մէջ գտնուին միամիտներ, որք չեն ըմբռներ այս ճշմարտութիւնն եւ կը շլանան օտարին փայլուն խոստումներէն, տեղւոյն քարոզչին միջոցաւ լուսաւորել զայնպիսիս, ճանչցնելով անոնց հայրական ու ծնողական պարտաւորութիւնները․

Խորհուրդն, իրեն տրամադրութեան ներքեւ ունենալով Կէօզիւբեան Թադէոս Պատուելիի Թարգմանած Տօքթ. Սաֆրէի առողջապահական գրքերէն բաւական օրինակներ, որոնց բաժնել զանոնք մայրաքաղաքիս ազգային վարժարանաց աղքատիկ ուսանողներուն և ըստ այնմ հետեւեալ բաժանումն ըրաւ․

Մայր վարժարան 10 հատ, Սամաթիա՝ 10, Խասգիւղ՝ 8, Սկիւտար Ս. Խաչ՝ 5, Գալաթ՝ 5, Բերա՝ 5, Պէշիքթաշ՝ 5, Օրթաքէօյ՝ 3, Էյուպ՝ Ս. Եղիա՝ 3, Թօփգափու՝ 3, Նարլըգափու՝ 3, Եէնիգափու՝ 3, Գումգափուի դուրս՝ 3, Կէտիկ Փաշա՝ 3, Իճատիէի երկսեռ վարժարանք՝ 3, ինչպէս նաեւ այլ և այլ գաւառներու ազգային վարժարանաց․

Նիստը փակելու պահուն Խորհրդոյ անդամներէն Պօղոս էֆէնտի Քէրէստէճեան յանուն իւր անդամակցաց շնորհակալութիւն յայտնեց Ռէթէոս էֆ. Պէրպէրեանի՝ իւր փորձառու խորհուրդներով Խորհուրդը լուսաւորելուն և առաջնորդելուն համար և շնորհաւորեց նորա ընտրութիւնն ի պաշտօն անդամակցութեան Քաղաքական Ժողովոյ․ Պէրպէրեան էֆէնտի իւր շնորհակալութիւնները յայտնեց խորհրդականաց արտայայտած այս զգացմանց համար և միանգամայն այն աջակցութեանն՝ զորս վայելեց խորհրդականաց կողմէ, և յարելով որ Քաղաքական Ժողովոյ անդամակցութիւնն ընդունելով իւր փափաքն եղած է աւելի ոյժ տալ ազգային կրթական խնդրոյն․ Պէրպէրեան էֆէնտի նոյնպէս շնորհակալութիւն յայտնեց Կրթական Տեսուչ Իւթիւճեան Կարապետ էֆէնտիի աշխատակցութեան և ազգային վարժարանաց վրայ իւր տարած անխոնջ հսկողութեանն համար․

Կ'իմանանք թէ մայրաքաղաքիս հայ բժշկական մարմինը կարեւոր խնդրոյ մը վերաբերմամբ գիր մը պատրաստած է որ պիտի մատուցուի առ Ամեն. Ս. Պատրիարք Հայրն․

Այս գիր, որ կը կրէ իբր քառասուն ստորագրութիւն, ստորագրուած է նաեւ Վսեմ. Տօքթ. Խորասանճեան էֆէնտիի և Վսեմ. Տօքթ. Փէշտիմալճեան փաշայի կողմէ․

Ցովհաննէս էֆէնտի և տիկին Արաքսիա Կիւլպէնկեան որք հարսանեկան ուղեւորութիւն մը կը կատարէին յԵւրոպա, մայրաքաղաքս դարձած են․

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

ԴԱՍՏԻՃԱՆՔ ԵՒ ՊԱՏՈՒԱՆՇԱՆՔ

Սանիյէ Միւլթէմաիզի աստիճան տրուեցաւ Երուսաղեմայ երեւելիներէն ու տեղւոյն Իտարէի ժողովոյ անդամներէն Սթէրեատի էֆէնտիի, ի վարձատրութիւն այն բարւոք ծառայութեանց, որով գետին մը նուիրած է վերջերս կառուցեալ զինուորական հիւանդանոցին համար և դրամական օգնութիւններ ըրած է քաղաքային հիւանդանոցին․

Սանիյէ Միւլթէմաիզի աստիճան՝ Զմիւռնիոյ անցագրոց պաշտօնեայ Խայրի էֆէնտիի, ի վարձատրութիւն իւր բարւոք ծառայութեանց․

Սալիսէի աստիճան՝ Տիատինի գայմագամ Մէհմէտ Րիֆաթ և Գարաքիլիսէի գայմագամ Մէհմէտ Շէրիֆ էֆէնտիներու, ի վարձատրութիւն այն բարւոք ծառայութեանց, զորս մատուցած են փութացնելու համար Պայազիտի գաւառին մէջ կազմեալ Համիտիյէ հեծելագունդերու կազմակերպութիւնը․

—

Երկրորդ կարգի Մէճիտիյէ պատուանշան տրուեցաւ Պայազիտի կառավարիչ Մէհմէտ Ալի փաշայի, ի վարձատրութիւն այն բարւոք ծառայութեանց, զորս մատուցած է փութացնելու համար նոյն գաւառին մէջ կազմեալ Համիտիյէ հեծելագունդերու կազմակերպութիւնը․

Երկրորդ կարգի Մէճիտիյէ՝ Փարիզու քաղաքին ճարտարապետ Պ. Պօվառի․

Երրորդ կարգի Օսմանիյէ՝ մայրաքաղաքիս ֆրանսական դեսպանատան դիւանապետին․

Երրորդ կարգի Մէճիտիյէ՝ Ֆրանսայի Սէն նահանգին հեռագրական և թղթատարական տնօրէն Պ. տը Մառւլիթի․

—

ԵՐԷԿԻ ՍԷԼԱՄԼԸՔԸ

Վեհ. Սուլթանն երէկ միջօրէին հանդիսաւոր կերպիւ Համիտիյէ մզկիթը գնաց, ուր տեղի ունեցաւ Սէլամլըքի արարողութիւնը․ Ն. Վեհափառութիւն ուրբաթու աղօթքը կատարեց եւ յետոյ միեւնոյն հանդիսիւ կայս. պալատ վերադարձաւ․

Եըլտըզի պալատան առջեւի քէօշկին մէջ կը գտնուէր աւստրիական դեսպանն ու առաջին թարգմանը․ Կայս. մասնաւոր Արկեղ պաշտօնատան մէջ կը գտնուէին պելճիական դեսպանատան գործակատարն ու առաջին թարգմանը, Սոֆիայի իտալական դիւանագիտական գործակատարն և իւր մէկ քանի ընկերք, գերմանական դեսպանատան զինուորական կցորդը, Տէրքօսեան ջրի ընկերութեան տնօրէնը, ռումանական դեսպանատան գործակատարն ու առաջին թարգմանը, աւստրիական դեսպանատան պահակ չոգենաւին սպայք, իտալական դեսպանատան զինուորական կցորդն ու իւր մէկ քանի ընկերք և ութսունի չափ օտարազգի զբօսաշրջիկներ․ Ներկայից ոմանք սեղանապետ Էմին պէյի միջոցաւ արժանացան կայսերական մեծարանաց․

—

Ի ԿԱՅՍ. ՊԱԼԱՏ

Երէկ, Սէլամլըքի հանդէսէն յետոյ, աւստրիական դեսպան Պառօն տը Քալիչէ և առաջին թարգման Պառօն տը Գալ կայս. պալատ գնացին և Վեհ. Սուլթանին ներկայանալու պատիւն ունենալով, արժանացան Ն. Կ. Վեհափառութեան մեծարանացը․ Թարգմանի պաշտօնը վարեց արարողապետ Միւնիր փաշա․

—Գերմանական դեսպանատան զինուորական կցորդն, որ արձակուրդով Գերմանիա պիտի ուղեւորի, երէկ Սէլամլըքի հանդէսէն յետոյ կայս. պալատ գնաց և իւր հրաժեշտի ողջոյնը մատուցանելով, արժանացաւ կայսերական մեծարանաց․

—

ՊԱՇՏՕՆԱԿԱՆ ԼՈՒՐԵՐ

(Թագւիմի Վէգայիէն քաղուած)

Ի Բերա Հայ Հռովմէականաց հիւանդանոցին կեդրոնական սրահը փլցունելով անոր տեղ տասն և մէկ կանգուն երկայնութեամբ ու տասն և մէկ ու կէս կանգուն լայնութեամբ երկյարկ նոր շէնք մը կառուցանելու համար արտօնութիւն խնդրուած էր․ Այս արտօնութիւն տրուած է Պետական Խորհրդոյ որոշմամբ, որ վաւերացած է կայս. Իրատէով․

—Մանասդըրի նահանգին համանուն գիւղաքաղաքին կարգապահութիւնն աւելի եւս ապահովցնելու համար, Պետական Խորհրդոյ որոշմամբ, որ վաւերացած է կայս. Իրատէով, հինգ պահականոցներ պիտի շինուին՝ որոշեալ տեղերը և ծախքն 7200 ղրուշ՝ պիտի մատակարարուի ոստիկան-զինուորաց վարչութեան ելմտացոյցէն․

—Ռուսական կառավարութիւնը Ս. Սթեֆանոյի պատուանշանի երկրորդ աստիճանը նուիրած է Եէնիտիւնեա Տիմիդրաքի էֆէնտիի․ Կայս. Իրատէ մը արտօնած է այդ պատուանշանի գործածութիւնը․

—Տրապիզոնէն, Բաղէշէն, Ադանայէն, Բարբերդէն, Վանէն, Տիարպէքիրէն, Կարինէն և Սեբաստիայէն զանազան թուականներով եկած հեռագրերու համաձայն, այդ նահանգաց մէջ եւս, շնորհիւ Վեհ. Սուլթանին, կատարեալ անդորրութիւն և ապահովութիւն կը տիրէ․

—Կ. Պոլսոյ Ամբաստանիչ ատենի մէկ որոշմագիրը կ'ազդարարէ ոստիկանութեան պաշտօնէից՝ ձերբակալել և Եզեռնադատ ատենի բանտը յանձնել Տիարպէքիրի Հայ-Հռովմէականաց եկեղեցւոյ Էթօրպաս անուն քահանայն, որ փախած է։ Այս քահանայ, որ իբրեւ ոճրագործ ամբաստանուած է, մին է այն անձանց, որք 1305 տարւոյն մայիս 11ի շաբաթ օրը նոյն եկեղեցւոյն մէջ առաջնորդարանի դուռը կոտրելով գողցած էին Հայ-Հռովմէականաց առաջնորդ Ֆէրահեան Ցովսէփ Գերապայծառի դրամն ու գոյքերը․

—

ՊԱՌՈՆ ՊԼԱՆ

Այն ունկնդրութեան միջոցին, զոր Վեհ. Սուլթանը նախընթաց օր շնորհեց իտալական նախորդ դեսպան Պառօն Պլանին և տիկին Պլանին, Ն. Վեհափառութիւն հաճեցաւ Պառօն Պլանին նուիրել ականակուռ ոսկի ծխատուփ մը և տիկին Պլանին՝ ադամանդազարդ ծանրագին քայռ մը․

Վեհ. Սուլթանը ցաւ յայտնելով իտալական նախորդ դեսպանին ու դեսպանուհւոյն մեկնմանն համար, հրաւիրեց զանոնք յառաջիկայ գարնան մայրաքաղաքս այցելել և հիւր ըլլալ Իրեն․

Այս ունկնդրութեան, որ տեւեց երեք քառորդ ժամ, ներկայ էին նաեւ արարողապետ Միւնիր փաշա, իտալական դեսպանատան գործակատար Կալլինա կոմս եւ թարգման Պ. Բանճիա․

* *

Կը լսուի որ երբ Պառօն Պլան Կ. Պոլիս եկաւ իտալական դեսպանի պաշտօնով, չուզեց բնակիլ դեսպանատան մէջ, այլ Բերայի պանդոկներէ մին ընտրեց իւր առժամեայ բնակութեան համար․ Ցետոյ գեղեցիկ տուն մը կառուցանել տուաւ յԱյազ Փաշա, այն գետնին վրայ զոր Վեհ. Սուլթանը շնորհած էր․ Իսկ Թէփէ-Պաշիի դեսպանատունը հիւպատոսարանի յատկացուեցաւ․ Ցետոյ Պառօն Պլան առաջարկեց Իտալիոյ կառավարութեան՝ իւր տունը գնել դեսպանատան յատկացնելու համար, այլ այս առաջարկ մերժուեցաւ․

Այժմ խնդիր է թէ Պառօն Պլանի յաջորդին մայրաքաղաքս ժամանելէն յետոյ Իտալիոյ դեսպանատունը ու՛ր պիտի հաստատուի․

—

ՖՐԱՆՍԱԿԱՆ ԴԵՍՊԱՆԱՏՈՒՆ

Ֆրանսական դեսպանատան պաշտօնէութիւնը երէկ Թարապիոյ ամարանոցէն Բերա փոխադրուեցաւ․

Այս փոխադրման պատճառն այն է որ Պ. Քանպօն տասն եւ հինգ օր առաջ հեռագրաւ ծանուցեր էր թէ Թարապիա չուզեր բնակիլ․

Նոր դեսպան Պ. Քանպօն այս իրիկուն մայրաքաղաքս պիտի հասնի եւրոպական կառախմբով․ Դեսպանատան պաշտօնեայք և պետական պաշտօնատարք Սիրքէճիի կայարանը պիտի երթան զՊ. Քանպօն ընդունելու համար․

—

ՊԱՀԵՍՏԻ ԶՕՐՔԵՐ

Կայս. Իրատէ մը, կ'ըսէ Հաքիքաթ, հրամայած է որ Սելանիկի պահեստի զօրաց գունդէն չորս վաշտեր, իւրաքանչիւրն ութ հարիւրական հոգիէ բաղկացեալ, փութով զինուց ներքեւ կոչուին, յետոյ ցոյց տրուելիք տեղը ղրկուելու համար․ Տեղական կառավարութիւնն ու զինուորական իշխանութիւնք ձեռնարկած են կայս. սոյն Իրատէին գործադրութեան․

—

ՕՍՄ. ՊԱՆՔԱ

Օսմանեան կայս. Պանքան վերջին օրերս առաջարկած էր պուլկար կառավարութեան՝ մասնաճիւղեր հաստատել ի Սոֆիա և իշխանապետութեան ուրիշ քաղաքներուն մէջ․ Պուլկար կառավարութիւնը նկատողութեան առնլով այս առաջարկն՝ յանձնաժողով մը կազմեր է կանոնագրութիւնները քննելու համար․

—

ՏՕՔԹ. ՃԷՄԱԼ ՊԷՅ

Քանի մը օր առաջ ծանուցուեցաւ թէ Սկիւտարի մէջ թուրք կին մը մեռած էր քլորոֆորմի գործածութեան պատճառաւ․ Մուպթէտա կ'ըսէ թէ այդ կինը՝ Քանտիայի նախորդ կառավարիչ Ապտիւլ Քէրիմ փաշայի ամուսինն էր և բժիշկն է Տօքթ. Ճէմալ պէյ, Բժշկական գործողութենէն երկու ժամ ետքը մեռեր է կինը․

—

ԳԱՏԸՔԻՒՂԻ ԹՐԱՄՈՒԷՅԸ

Պետական Խորհրդոյ օրէնսդիր ճիւղն, ելեւմտական յանձնարարութեան մը համաձայն, նկատողութեան առած է Շիրինեան էֆէնտիի աղերսագիրն, որով Գատըգիւղի մէջ Թրամվէյի գիծ մը շինելու համար մենաշնորհ խնդրած էր․ Պետական Խորհուրդը խորհրդակցութիւններ կատարելէ և Շիրինեան էֆէնտիէ բերանացի տեղեկութիւններ առնլէ յետոյ, կ'ըսէ Թարիք, որոշած է քառասուն տարի պայմանաժամաւ տալ խնդրուած մենաշնորհը․ Այս որոշումը պարունակող տեղեկագիրն ինչպէս նաեւ պայմանագիրն ու յանձնառագիրը պիտի մատուցուին ձեռնհաս իշխանութեան․

Թրամուէյի գիծն երեք ճիւղ պիտի ունենայ, մին Գատըգիւղի նաւամատոյցէն ի Մօտա, երկրորդը նոյն նաւամատոյցէն և Գըզըլ Թօփրաքի ճամբով ի Ֆէնէր Պաղչէսի և երրորդն ալ դարձեալ նոյն նաւամատոյցէն ի Հայտար Փաշա․

—

ԵՐԿԱԹՈՒՂԻՈՅ ԱՐԿԱԾ

Այս առաւօտ Էրէնքէօյի եւ Ֆէներ Պաղչէսիի երկաթուղւոյն երկաթները ելած էին․ Նոյն պահուն հասնող կառախմբին մեքենավարը տեսնելով՝ յաջողեցաւ ժամանակին կեցունել շոգեկառքը․

Դէպքը անմիջապէս ծանուցուելով Հայտար Փաշայի կայարանին, պէտք եղած գործաւորները ղրկուելով՝ ելած երկաթները վերստին դրուեցան տեղերնին․

—

ՍՆԱՆԿՈՒԹԻՒՆ

Ըստ տեղեկութեանց Հաքիքաթի, Սելանիկցի վաճառական Ազմի էֆէնտի, հաստատեալ ի Պոլիս Աշըր էֆէնտի խանին ներքեւ, իւր վճարումները դադրեցուցեր է 14,000 ոսկի պարտքով․

—

ԿԱՐԵՒՈՐ ՏՆՕՐԻՆՈՒԹԻՒՆ ՄԸ

Ձեռնհաս իշխանութիւնը՝ առողջապահական տեսակէտով կարեւոր որոշում մը տուած է․ Մաքսային վերատեսչութիւնը հրահանգ խնդրած էր Ներքին գործոց նախարարութենէն որ Եւրոպայէ բերուած գործածուած եւ հին հագուստք բժշկական քննութեան մը ենթարկուին․ Նոյն նախարարութեան և Առողջապահական վարչութեան միջեւ բանակցութիւնք կատարուելով, որոշուած է որ Եւրոպայէ բերուած, հին և գործածուած հագուստներ մաքսատանց մէջ չընդունուելով ետ դարձուին այն տեղերն, ուրկից ղրկուած են, որովհետեւ այդ կարգի հագուստներ կրնան վնասակար միքրօպներ պարունակել․

Մաքսային վերատեսչութիւնն, ըստ այսմ, հրահանգ ուղղած է մաքսատանց տեսուչներուն գործադրելու համար սոյն որոշումը․

—

ԳՈՂՈՒԹԻՒՆ Ի ՍԱՐԸԵԱՐ

Սարըեարի և Մէսարպուրնուի կողմերու տուներուն մէջ 20 օրէ ի վեր յաճախ գողութիւնք կը պատահէին, այնպէս որ այն կողմերու բնակիչք բաւական անհանգիստ էին վասնզի դէպքերը, թէեւ ոչ կարեւոր՝ ըստ գողցուած նիւթերու քանակութեան՝ փոխանակ քիչնալու, կը կրկնապատկուէին․ Ոստիկանութիւնը ամեն միջոց ձեռք առած էր չարագործները գտնելու համար և գոհութեամբ կը լսենք թէ այս գիշեր ձերբակալուեր է Հաշիմ անուն գաղթական կառապան մը որուն վրայէն գտնուած են գողցուած ապրանք․ Հաշիմ խոստովանած է իւր մէկ երկու գողութիւնները․ Կը յուսացուի որ տեղւոյն ոստիկանութեան աշալըրջութեան շնորհիւ Հաշիմի ընկերներն ալ կը ձերբակալուին, և Սարըեարի բնակիչք կը շարունակեն վայելել կատարեալ անդորրութիւն․

—

ԲԺՇԿԱԿԱՆ ԺՈՂՈՎ

Կայս. բժշկական ընկերութիւնը, որ ամառուան պատճառաւ իւր նիստերը դադրեցուցեր էր, երէկ վերսկսաւ գումարիլ․ Նիստերը տեղի պիտի ունենան ամեն ուրբաթ երեկոյ եւրոպական ժամը 8ին․

—

ՀԱՆՔԱՅ ՇԱՀԱԳՈՐԾՈՒՄ

Տրապիզոնի նահանգին մէջ արծաթախառն կապարի հանքի արտօնատէրը Պ. Քարավաչայի խնդրանաց վրայ, կայսերական հրամանաւ՝ համեմատական տուրքը 5% զեղչուեր է․

—Պրուսայի կուսակալութեան մէջ անթիմոնի հանքի արտօնատէր Պասրի պէյ իւր բաժնին 60%ը Պ. Լօրանտօյի թողեր է․

—

ՀԻՆ ԵՒ ՆՈՐ ԿՇԻՌՆԵՐ

Կայս. Իրատէ մը հրամայած էր վերջնական կարգադրութիւն մը ընել նոր կշիռներու եւ չափերու գործածութեան համար և կայս. սոյն Իրատէն եպարքոսական Թէզքէրէով հաղորդուած էր կառավարական բոլոր պաշտօնատանց․ Ցարդ կատարուած խորհրդակցութեանց իբրեւ արդիւնք պէտք տեսնուած էր որ հին և նոր կշիռներէ ու չափերէ մին կամ միւսը վերջնապէս գործածուի և միւսն արգիլուի․ Բարձր. Մեծ. Եպարքոսն երկրորդ պաշտօնագրով մը կառավարական պաշտօնատանց կարծիքն հարցուցած է թէ, ըստ որում արհեստաւորք հին կշիռներն ու չափերը կը գործածեն՝ մինչդեռ կառավարական պաշտօնատունք՝ նորերն, եւ արձանագրութիւնք ըստ այնմ կը կատարուին, եթէ հին կշիռներն ու չափերն ը՞նդունուին, կառավարական պաշտօնատանց տումարներու արձանագրութեան եղանակը փոխել հարկ պիտի ըլլա՞յ և եթէ նոր դրութիւնն ընդունի, հին կշիռներն ու չափերն ի՛նչ եղանակաւ պիտի հաւաքուին արհեստաւորաց ձեռքէն․

—

ՁԵՐԲԱԿԱԼՈՒՄ ՄԸ

Ադրիանուպոլսէն կը գրեն առ Սապահ թէ քաղաքին գինետուններէ միոյն մէջ սպասաւորութիւն ընող պուլկար մը ձերբակալուած է․ Այս անձ Արեւելեան Ռումելիէն եկած է եղեր և ոստիկանութիւնը կասկածելով ձերբակալեր ու հարցաքննութեան ենթարկեր է զնա․ Հարմանլըի գայմագամն խնդրելով, յատուկ պաշտօնեայ մը ղրկեր է յ'Ադրիանուպոլիս որ յայտարա-

ՍԵՒԱՆ
(ՃԱՆԱՊԱՐՀՈՐԴԱԿԱՆ ԱԿՆԱՐԿ)

Բ.

Վերջապէս հասանք կղզին։ Հեռուից չոր ու ցամաք և փոքրիկ բլրակի չափ երեւացող այդ թումբը կանաչազարդ և բաւական ընդարձակ մի գեղավայր է, հինաւուրց ուռենիներով եւ լաստիներով շրջապատուած։ Կղզու գիրքը հարաւ-արեւմտեան կողմից ներկայացնում է բաւական լայնադիր մի տափարակ, սիրուն կանաչով ծածկուած։ Այդ տափարակի վրայ, ծովակից 10 2 քայլ հեռու, կարգով շինուած են (ուխտաւորների համար) երեսունի չափ սենեակներ՝ որոնք իրենց կէս մասը դէպի հարաւ, իսկ կէսը դէպի արեւմուտ ունեցող գիրքով ներկայացնում են կղզու ներսը փակող մի ուղիղ անկիւն և ծառայում են մի տեսակ պատուարի տեղ։ Ներս մտնելով այդ երկու շարքը միմեանց հետ կապող անկիւնի դռնից, առաջդ բացւում է մի ընդարձակ և սիգաւէտ բակ, որի արեւմտեան-հիւսիսային կողմը երկարանալով ձգւում է հեռու մինչեւ ծովակը ուր նրան փակում են ուռենիների և բարդենիների մի քանի շարքեր։ Իսկ հարաւ-արեւելեանը կազմում է վանքի բուն բակը, որին հովանաւորում են մի քանի հաստաբուն և ստուերախիտ ուռենիներ։ Այս մասի շարունակութեան վրայ շինուած են Սուրբ-Աստուածածնի եկեղեցին և միաբանութեան բազմաթիւ խուցերն ու այլ կացարանները. իսկ այս շինութիւնների ետեւից անմիջապէս բարձրանում է բուն կղզին ներկայացնող բլուրը, որի վրայ կառուցուած են Սեւանի ուխտի անդրանիկ եկեղեցիները և մատուռները։

Մտնելով վանքի բակը և պատահելով այստեղ ուրիշ շատ ուխտաւորների, որոնց մեծ մասը արդէն սենեակներ ունէին բռնած, իսկ շատերը փակուած սենեակների մօտ կանգնած՝ նրանց բացուելուն էին սպասում որ գրաւեն, մեր առաջին գործն այն եղաւ, որ մեզ համար էլ մի կացարան որոնենք։ Հարկաւ, եղածների մէջ լաւագոյնը և կաշառածը ընտրեցինք։ Եւ որովհետեւ մեր ընտրածի դուռը փակ էր, իսկ պատուհանները բաց, ուստի պատուհանների մէջ դրեցինք մեր իրեղէնները, փականքի բանալին պահելով։ Ես դիմեցի դէպի միաբանութեան խուցերը, որպէս զի վանահօրը տեսնեի կամ վարդապետներից մինին, որոնք, հարկաւ, աւելի պատշաճաւոր կարգադրութիւն կանէին. բայց ո՛րքան եղաւ իմ զարմանքը, երբ կէսօրուայ ժամը մէկին բոլոր խցերը փակուած և վարդապետները ներսում քնած գտայ։ Երբ պատճառը հարցրի, ասացին թէ այդ գիշեր եկեղեցում «հսկումն» են կատարել և ցերեկուայ ժամասացութիւններից յոգնած լինելով, պառկել են հանգստանալու։ Այստեղից վերադառնալով տեսայ, որ մեր ընտրած սենեակները իրօք վանքի կառածողին են եղել։ Մի նորեկ երեւանցի պարոն բանալին ձեռքին կանգնած, յայտարարում է, որ մեր ընտրած սենեակներից մինը Էջմիածնի պրոկուրորի և միւսը Երեւանի գաւառապետի համար է, որոնք ուր որ է կը հասնեն այստեղ և թէ ինքը եկել է նրանց կացարանը պատրաստելու։ Լաւ գիտենալով, որ հայոց ուխտատեղիներում առաջօրէն տրւուած պատուէրներ ընդունելու սովորութիւն չկայ, այս յայտարարութիւնն էլ թողեցինք անուշադիր։

Վերջ ի վերջոյ երեւաց Սողոմոն սարկաւագը Սեւանի միաբանութեան կանցլերը, որ մեր խրատունքը յարգելով առաւ բանաստեղծ երեւանցու ձեռքից բանալին և յանձնեց մեզ։ Գրեթէ սոյն օրինակ դժուարութիւններով ու զանազան արգելքներ հարթելով ստացանք վանքից և մեզ հարկաւոր եղած պղինձները, ամանները, փայտը և այլն, ամեն մէկ բանի համար ծառաներին տասը քսան անգամ դէս ու դէն վազեցնելով։ Շատ ուշ իմացանք, որ սխալուել ենք Վարդավառի տօնին ուխտ գալով Սեւան, որովհետեւ այդպիսի մեծ տօներին ուխտաւորների ահագին բազմութիւն խռնուելով վանքը և բոլորն էլ նմանօրինակ իրեղէնների կարիք ունենալով, դժուար է լինում բոլորին էլ միօրինակ գոհացում տալ։ Մինչ դեռ հասարակ օրերը Սեւան այցելողը ամենայն տեսակ դիւրութիւն պատրաստ կը գտնէ՝ սկսած մաքուր և կահաւորեալ սենեակներից մինչեւ անմաքուր անկողինները։

Ինչ եւ իցէ. մինչեւ երեկոյ հազիւ կարգի բերելով մեր ժամանակաւոր բնակարանը և կարեւոր իրերը, դուրս եկանք Սեւանի ընդհանուր դրութեանը ծանօթանալու։

Արեւն արդէն մայր էր մտել. վանքի բակը լցուել էր ուխտաւորներով և դեռ հետզհետէ դուրս էին թափւում նաւակներից։ Բոլոր սենեակներն ու բակում խփուած վրանները բռնուած լինելով, շատերն էլ խումբ-խումբ շարուել էին կանաչ գետնի վրայ։

Միաբանութեան անդամներից ոչ ոք չէր երեւում. միայն Սողոմոն սարկաւագն էր, որ աչալուրջ ուշադրութեամբ պտտում էր ուխտաւորների մէջ, ոմանց մատաղացուներ էր վաճառում, ոմանց խնդիրն էր լսում, այլոց գանգատն ու դժգոհութիւնը, ում որ արժան էր համարում պատասխանում էր. ում որ չէ՝ լռում էր ու անցնում։ Երբեմն ժամերով նա հեռանում էր, և հենց որ նորից երեւում էր, դարձեալ ուխտաւորները շրջապատում էին նրան, նորից խնդիր, գանգատ, դժգոհութիւն։ Սողոմոն սարկաւագն երբեմն բարկանում, ձայնը բարձրացնում էր, մէկին կամ երկուսին արժանացնում էր իւր բարեհաճութեանը, հրամայելով ծառաներին բերել խնդրած իրեղէնը, միւսներուն մերժում կամ արհամարհում, և այս դարձուածները կրկնուում էին շարունակ։ Խեղճ մարդը շատ անգամ փախչում էր ուխտաւորներից։

Զնայելով, որ այստեղ ամեն բանի համար մի առանձին պաշտօնեայ կայ կարգուած, օրինակ, սենեակ պէտք է խնդրել փակակալից, պղինձեղէն՝ խոհարարից, աման, աղ, հաց կամ մի ուրիշ բան՝ տնտեսից, փայտը՝ փայտապանից, եւն, այսուամենայնիւ այս բոլոր բաները ձեռք բերելու համար վերջին խօսքը պատկանում է Սողոմոն սարկաւագին։ Պէտք էր ուրեմն ենթադրել թէ նա տնտեսական մասի գլխաւոր վերակացուն էր։ Բայց ըստ երեւոյթին նա դրանից զատ ուրիշ շատ արտօնութիւններ էլ ունէր։

Երեկոյեան ուխտաւորները, զանազան խմբերի բաժանուած, նաւակատեաց ընթրիքի նստեցին։ Դրանցից շատերը թառ, սազ կամ հարմոն ածող ու երգողներ ունէին, ուրիշները առանց այդ գործիքների էին երգում։ Մի քանի ժամուայ մէջ վանքի ընդարձակ բակը խնճոյքի դահլիճ դարձաւ. թմբուկ, երգ, պար, գոռում, գոչում բռնեցին ամեն կողմ։ Բայց շուտով էլ այս աղմուկն ու ցնծութիւնը կանոնաւորուեցան։ Բոլոր ուխտաւորները մի քանի խմբերի բաժանուելով եւ դրանց միջից երիտասարդ տղաներն ու աղջիկները զատուելով՝ սկսեցին ժողովրդական երգեր երգել ու պարել խմբովին։

Այս զուարճութիւնները մինչեւ կէս գիշեր տեւեցին։ Ինձ համար ուշադրութեան արժանի կէտը եւ միեւնոյն ժամանակ մխիթարականը այն էր, որ այստեղ բոլոր երգերը զուտ հայերէն էին, մերթ գրական եւ մերթ ժողովրդական լեզուներով։ Երբեմն միայն խառնում էին օտար լեզուաւ եւ այն՝ պարերգի ժամանակ։

Սեւանի ուխտաւորները գլխաւորապէս Նոր-Բայազիտի եւ ծովակի շրջակայ գիւղերից էին։ Ուխտագնացութեան կարգերը ու սովորութիւնները սրանց մօտ էլ նոյնն են, ինչ որ մեր կողմերում, այսինքն Արցախի եւ Սիւնեաց նահանգներում։ Տղամարդկանց հագուստները նման են մեր կողմի գիւղացիների հագուստին, բայց կանանցը՝ զանազան տեղերի կանանց հագուստների մի խառնուրդ է ներկայացնում. օրինակ՝ գլուխները կապած են Թիֆլիզցի կանանց պէս, բերանները քթկալով ծածկած՝ ղարաբաղցի գեղջկուհիների նման. հագած ունին մի կարճ դէբիա, որի տակից նուխեցի կանանց նման՝ մօտ երկու թիզ երկարութեամբ՝ երեւում է կարմիր ու լայն վարտիքը։ Դերիայի վրայից կապած ունին մալական կանանց գօտնոց եւ նրա վրայից էլ հագած Ղազանցի թաթար կանանց գործածական մի բաճկոնակ։ Այսպիսով այդ հագուստը մի շատ տգեղ ձեւ է ստանում. առհասարակ այս ուխտաւորների մէջ տղամարդիկ աւելի գեղեցիկ էին, քան թէ կանայք։ Վերջիններս խիստ տգեղ կազմուած ունին. մէջքները հաստ, փորերը դէպի կուրծքը բարձրացած, դէմքերը տգեղ, բերանները մեծ, ձայները կոպիտ, շարժուածքները անշնորհք. եւ թէ հայերէն խօսելը չլինի, տեսնողը աւելի ասորուհիների կը նմանեցնի նրանց քան թէ հայուհիների։

Վարդավառ առաւօտը շատ վաղ զարթնելով, գնացի Սեւանի եկեղեցիներն ու ճգնարանները դիտելու։ Բայց որովհետեւ ժամասացութիւնը վաղուց սկսուած էր, ուստի նախ մտայ եկեղեցի աղօթելու։ Փոքրիկ ժամատունը լիքն էր ուխտաւորներով, այնպէս որ հազիւ կանգնելու տեղ կարողացայ գտնել։ Ժամասացները միայն վարդապետներն էին, թւով հինգ թէ վեց. դրանց հետ էլ երկու սարկաւագ եւ մի քանի տիրացուներ։ Կար եւ մի պատժուած քահանայ, որ ժամասացութեան չէր մասնակցում։ Ժամերգութիւնը այստեղ մի ինչ որ հին եւ մելամաղձական տօն ունի, որ առաւել ջերմեռանդութիւն է ներշնչում աղօթողի մէջ։ Ուստի, չնայելով որ նա այստեղ աւելի երկարատեւ է քան մեր եկեղեցիներում, այսուամենայնիւ մարդ սիրով սպասում է մինչեւ աւարտը։ Աղօթողները մեծ մասամբ կանայք ու աղջիկներ էին, որովհետեւ տղամարդիկ դրսում զբաղուած էին մատաղ մորթելով ու եփելով։ Տարօրինակ ազդեցութիւն արաւ ինձ վրայ այն, որ ժամարար վարդապետը աւետարանը առաջին կարգում եղող մի քանի տղամարդկանց համբուրել տալուց յետոյ՝ երբ կանայք մօտեցան, երեսը շուռ տուաւ եւ հեռացաւ, այնպէս որ վերջիններս աւետարանը համբուրել չկարողացան։ Տեղական խտրականութեան կարգ էր սա, թէ սխալմունք, մնացայ այս մասին վերջը հարցնել։

Դուրս գալով եկեղեցուց՝ սկսեցի մանրամասն քննութեան առնել Սեւանի անապատը։

Կղզու գիրքը հարաւ-արեւմտեան կողմից ներկայացնում է մի ընդարձակ տափարակ, որի վրայ, ծովափի կողմից, շինուած են ուխտաւորների համար երեսունի չափ սենեակներ։ Այդ սենեակների հանդէպ, ընդարձակ բակի միւս կողմը, կառուցուած է Ս. Աստուածածնի եկեղեցին. սրա կողքին է Ս. Սարգսի աւերակ մատուռը, իսկ դրանց ետեւում միաբանների բազմաթիւ խուցերն ու կացարանները։ Այդ կացարաններից անմիջապէս յետոյ բարձրանում է բուն կղզին ներկայացնող լայնանիստ բլուրը, որ բաւական բարձրութեամբ ընդարձակութիւն ունի եւ որի վրայ կառուցուած են սուրբ Յարութեան, սուրբ Կարապետի եւ Երկոտասան Առաքելոց եկեղեցիները։

Այժմ տեսնենք թէ երբ եւ ո՞ւմից են կառուցուած այս շինութիւնները եւ ի՞նչ պատմութիւններ ունին։

Որովհետեւ Գեղամայ ծովակը գտնւում է Սիւնեաց նահանգի Գեղարքունեաց գաւառի մէջ, հետեւապէս նա ի հնուց անտի Սիւնեաց տան սեփականութիւն էր։ Այդ ծովակի մէջ գտնուող կղզին, որ քրիստոնէական դարում Սեւան անունը ստացաւ, նախկին էր նոյն իսկ հայոց կռապաշտական ժամանակի։ Ըստ պատմչաց, այդ կղզու վրայ կառուցուած էր Սիւնեաց տան պաշտպան կուռք նշանաւոր մի մեհեան՝ շրջապատուած ամուր պարիսպներով ու բուրգերով։ Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչը Սիւնեաց երկիրը այցելած ժամանակ՝ մուտ գործեց եւ այս կղզին, եւ Սիւնեաց այդ մեհեանը սրբագործելով կնքեց նրան սուրբ Յարութեան անունով։

Սեւանի ամենահին շինութիւնը ահաւասիկ այս եկեղեցին է, որ այժմ բոլորովին աւերակ է եւ գտնւում է ուղիղ յիշեալ բլրի գագաթին։ Ձեւը քառակուսի է, երկարութիւնը 30, իսկ լայնութիւնը 25 քայլ։ Շինուած է սեւ խանձաքարից կրի եւ խճի շաղախով, ըստ որում կղզու մէջ աւազ չկայ։ Այս եկեղեցու աւերակներից իսկապէս մնում են չորս կողմի պատերը 1-2 կանգուն բարձրութեամբ։ Մնացեալ մասերը, ինչպէս երեւում է, գործ են ածել նոր կառուցած եկեղեցիների շինութեան վրայ (1)։

Սուրբ Յարութեան տաճարի աւերակներից մի քանի քայլ հեռու գտնւում է մի փոքրիկ անշուք բայց գմբեթարդ եկեղեցի սուրբ Կարապետի անուամբ, որը, ըստ պատմչաց, կառուցել է դարձեալ Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչը։ Եկեղեցու ձեւը աւելի հին է քան Սեւանում գտնուած միւս եկեղեցիներինը. շինութիւնը պարզ է եւ անպաճոյճ. վրան ոչ մի զարդ եւ յիշատակարան չկայ. պատերը եւ գմբեթը ճաքճքած եւ փլչելու վտանգին մէջ են։ Այս պատճառով ժամասացութիւնը շատ վաղուց դադարած է այստեղ։ Միայն մեծ տօներին բանում են դուռը, որպէս զի ուխտաւորները տեսնեն կամ համբուրեն։ Եկեղեցու բեմի վրայ դեռ սեղան կայ դրած մի հին եւ անարուեստ պատկերով եւ մի հնագոյն խաչկալով, որի յիշատակարանը բարձր լինելու պատճառով կարդալ չկարողացայ։ Պատերի վրայ կախուած են նոյնպէս և բեմի առաջ դրուած մի քանի տգեղ պատկերներ, որոնցից մի երկուսը մինչեւ անգամ ռուսերէն մակագրով։

Սուրբ Յարութեան աւերակ տաճարի եւ սուրբ Կարապետի մատուռի գրեթէ մէջ տեղում գտնւում է «Երկոտասան Առաքելոց» եկեղեցին, որը կառուցել է Սիւնեաց Մարիամ Տիկինը Քրիստոսի 877 թուականին, որ առել է 1014 տարի սրանից առաջ։ Զնայելով այս պատկառելի հասակին, եկեղեցու շինութիւնը բաւական ամուր եւ հաստատուն է, միայն գմբեթի վրայ աննշան ճեղքուածներ կան։ Երկարութիւնը 23 եւ լայնութիւնը 26 քայլ է։ Շինութիւնը դարձեալ անշուք, պարզ եւ անզարդ է. միայն դրան սեամերի եւ պատուհանի վրայ մի քանի աննշան քանդակներ կան։ Պատերի վրայ նոյնպէս ոչ մի արձանագրութիւն կամ յիշատակարան չկայ։

Այս եկեղեցու մէջ ամենանշանաւոր հնութիւնները երկու ընկուզենեայ միակտուր եւ քանդակազարդ դռներ են։ Դրանցից առաջինը արեւմտեան դուռն է, որ շինուած է 715 տարի սրանից առաջ, այսինքն փրկչական 1175 թուականին եւ որի վրայ քանդակուած է հետեւեալ արձանագրութիւնը «ի թւին ՈԻԵ (625) Նորոգեցաւ դուռն սուրբ եկեղեցւոյս հրամանաւ իշխանաց իշխան Քրդին եւ ձեռամբ Յօհաննէսի հիւսանն, որ ընթեռնուք յիշեսջիք»։ Թէ ո՞վ իշխան է այս յայտնի չէ. միայն նրա գերեզմանը կայ այս եկեղեցու գաւթի մէջ հետեւեալ արձանագրութեամբ «Այս է հանգիստ պարոն Քուրդայ»։ Այս դրան քանդակները նման են հայոց վանքերում գտնուած խաչքարերի քանդակներին եւ գլխաւոր նկարը մի խաչ է զանազան մանր նկարներով պատած։

Երկրորդ դուռը, որ հարաւայինն է, շինուած է նոյնպէս աբանոսից, 369 տարի սրանից առաջ, այսինքն փրկչական 1522 թուականին։ Սա իսկապէս գեղարուեստի գործ է։ Սրա գլխաւոր նկարները ներկայացնում են՝ Երկոտասան առաքեալները վերնատան մէջ, սուրբ Հոգու գալուստը, չորս Աւետարանիչները եւ ուրիշ բազմաթիւ գեղաքանդակ նկարներ որոց բոլորին մէջ ո՛րքան նրբութիւն եւ այնքան գեղեցկութիւն կայ, որ մարդ նայելուց չէ կշտանում։ Դրան ներքեւի մասում քանդակուած է մի հրաշալի շրջանակ այնքան նրբութեամբ՝ որ կարծում ես թէ թղթի վրայ է հանուած եւ ոչ աբանոսի նման կարծրագոյն փայտի, որը, ինչպէս յայտնի է, ամենից դժուար է տեղի տալիս ամենասուր գործիքներին։ Այս դրան վրայ ուռուցիկ տառերով քանդակուած է հետեւեալ արձանագրութիւնը՝ ոտանաւորի ձեւով.

«ՋՀԱ թուականին երեսուն եւ հինգ թիւ աւելի
Յաջողակութեամբ Տեառն Սարգսի,
Ի խանութեան Աղալայ բէկի,
Շինեցաւ դուռն տաճարի,
Առաքելոցն Քրիստոսի,
Հրամանաւ սուրբ վարդապետի,
[illegible] Պօղոսի,
Եւ սիրելի որդւոյ նորին
Եղի [illegible] Աւետիսի,
[illegible]
Նորաժամին, [illegible]
[illegible] մեր սիրելի
Շնորհք ի լի [illegible]
Յոտս անկանի [illegible]
Հայցել Տեառնէ պարգեւ ձրի,
Բարեխօսութեամբ [illegible]
Եւ ծնողացն իւրոց բարի
[illegible] արքայութեան [illegible]»։

(1) Մեր կարծիքով, Ս. Յարութեան տաճարի այժմեան աւերակները չէին կարող Սիւնեաց հին մեհեանի աւերակները լինել, որովհետեւ սրա սեղանի կիսաբոլոր խորշը եւ նրան կից աւանդատների տեղերը այն ձեւով են շինուած, ինչ ձեւով որ քրիստոնէութեան ժամանակի մեր բոլոր եկեղեցիներն են։ Հաւանական է, որ Սիւնեաց մեհեանը մի ուրիշ կողմ եղած լինի, ուր նրա աւերակները անհետացել են։ Բայց թէ արդարեւ սա յիշեալ մեհեանի մնացորդն է, ուրեմն շատ թանկագին եւ ուշադրութեան արժանի մի հնութիւն է։ Նոյն իսկ այս աւերակները վաղուց թողուած են եղել հողի տակ. բայց Մելքոն անունով մի ճգնաւոր, որ շատ երախտիք ունի Սեւանի վրայ եւ որի մասին յարմար տեղը կը խօսենք, միայնակ փորել ու բաց է արել այս հիմքերը, մաքրել է միջի հողը եւ հինաւուրց յիշատակարանը լոյս աշխարհ է հանել։ (Մ. Յօ.)

(2) Այս դռների մասին ասում են որ իբր եւրոպացի ճանապարհորդներ միաբանութեանը 3000 րուբլին առաջարկել գնելու համար, բայց նրանք բացէ ի բաց մերժել են։ Ուրիշ կերպ էլ վաճառել միաբանութիւնը, ի հարկէ, չէր կարող։

Մ. Յօ.

ՄԵՐ ԿՐԹՈՒԹԵԱՆ ԹԵՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

Տարակոյս չկայ որ տասնեակ տարիներէ ի վեր նոր շրջան սկսած է Տաճկահայոց։ Այս յառաջադիմութեան նպաստող է երկրին ուսումնասէր և լուսամիտ Վեհափառն, որ ամենայն ճիգամբ կ'աշխատի իր հպատակաց դիւրամատոյց ընել կրթութիւնն, որմէ մեծապէս օգտուեցան Հայք։ Ուրեմն դարուս երկրորդ կէսը սկիզբն է եղած մեր լուսաւորութեան և այսօր մայրաքաղաքիս մէջ ունինք ուսեալ երիտասարդաց բազմութիւն մը որ, ներելի է մեզ խոստովանիլ՝ լի ու լի չի համապատասխաներ այն յուսոյն, զոր ամենայն իրաւամբ կը յուսայ և մեծամեծ կ'ակնկալէ ազգը։ Բայց ի՞նչ է այս յառաջադիմութեանս պատճառ. յայտնի և մեկին է պատասխանը. մեր կրթութեան թերութիւնը։ Մեծ աշխատութեան հարկ չկայ զայս տեսնելու և ըմբռնելու համար. իսկ հարեւանցի տեսութիւն մը մեր թաղային դպրոցաց, վարժարանաց և անհատական հաստատութեանց ուսմանց ծրագրոյն, բաւական իսկ է եւս քան զեւս համոզելու և հաստատելու զմեզ մեր կարծեաց մէջ։ Բարեբաղդաբար ես չեմ այնպիսեաց թիւէն, որոնք եւրոպական ուսում առած, ամենայն ինչ կ'արհամարհեն և կ'անգոսնեն, բաւական է որ ազգային է. սակայն և այնպէս չեմ ալ կրնար չզգալ և ջանալ մատնանիշ չընել մեր սերնդեան աւանդուած կրթութեան թերի կողմերն, որոց շնորհիւ չունինք այսօր այնպիսի երիտասարդաց խումբ մը որ մի եւ նոյն կրթութեամբ ծծեալ, մի եւ նոյն ուղղութեամբ իրենց ուսումն աւարտած լինին։ Մայրաքաղաքիս [illegible] յար և նման երիտասարդութիւն մ'ունինք. Կ. Պոլսոյ [illegible] խառնուրդ մի է գաղղիական, անգլիական, գերմանական, իտալական տարերց։ Լուրջ և հիմնական ուսումնասիրութեան նիւթ է մեր երիտասարդութեան ընթացած ընթացքը։ Մի և նոյն թաղի դպրոցի եւ տան մէջ իսկ, [illegible] անկարելի այլ յոյժ դժուարին է գտնել համախոհ և համամիտ ուսեալ երիտասարդներ։ Մի ոմն Գաղղիոյ համալսարաններն յաճախած՝ բարձր ի գլուխ կը պարծի իր գաղղիական կրթութեան վրայ, նա Կ. Պոլսոյ մէջ մեծ համբաւ և յարգ ունի իւր նայելի և քաղաքավար վարմանց շնորհիւ. միով բանիւ mon cher մըն է, ամենուն հաճելի. այլ ոմն Գերմանիոյ այս կամ այն Գիմնազիոնէն գացած է. հոգ չէ թէ ի՛նչ ուսած է, նա ալ իւր գերմանական կրթութեան վրայ փքացած, կ'արհամարհէ գաղղիականն, իբրև զայն՝ խորունկ փիլիսոփայութիւն կ'անուանէ. իսկ այլք, բարեբաղդաբար սակաւաթիւ են սոքա՝ Անգլիոյ այս կամ այն վարժարանէն ուսումնաւարտ եղած են. սոքա ալ անգլիացւոց յատուկ գռեհկութեամբ տոգորեալ, կ'ուզեն այս [illegible] վրայ ձուլել ազգային հաստատութիւնները։ Մասնաւոր ուսումնասիրութեան նիւթ ընտրեցի ինձ մեր վարժարանաց ծրագիրը, և ո՛չ սակաւ աշխատութենէս վերջ սա եզրակացութեան հասայ որ այս ընթացքով անկարելի է ունենալ մեր տեղական պիտոյից լի ու լի համապատասխանող երիտասարդաց խումբ մի։ Եւ սակայն ի՞նչ ալ կրնանք ստանալ այս երիտասարդներէն, որոնք զուրկ են ազգային կրթութենէ, թէեւ այլապէս ստացած ըլլան հիմնական կրթութիւն։ Թո՛ղ չկարծուի ինծի դէմ այս պարունակը. Ես ինքնին ասոր փորձն առած եմ. և եթէ այսօր օտար վարժարաններէ հեռի՝ ուր յաճախած եմ բաւական երկար տարիներ՝ ընդունած եմ բարեբաղդաբար ազգային կրթութիւն մը, որով կը համարձակիմ թէ՛ իրենց և թէ՛ մեր իսկ աւանդած թերի կրթութեան դէմ գրել, երջանիկ կը համարիմ զիս։ Թողլով առ այժմ օտար երկիր կրթութիւն առողները, դարձընենք մեր ուշադրութիւնը մեր վրայ։ Արդարեւ մայրաքաղաքիս մէջ այժմու ուսումնասէր և հայրենասէր Ինքնակալիս շնորհիւ ունինք քառասունէն աւելի նախնական դպրոցներ, յորս յոյժ երկրորդական կրթութիւն կը ստանան հազարէն աւելի մանկունք։ Չեմ ծանրանար այս [illegible] կրթութեան վրայ, որոնք իրենց համեստ շրջանակին մէջ իսկ տակաւին հեռի են այն կատարելութենէ և առաւելութենէ, որ այսպիսի յար և նման դպրոցք ունին յԵւրոպա։ Այս կրթութիւնս ի՛նչ ի՛նչ տեսակէտէ առեալ, բաւական կրնայ համարուիլ այն դասու մանկանց եւեթ, որոնք անդստին ի վեր [illegible] արհեստի մը առաջնորդուելու են։ Բաւական կրնայ համարուիլ, ըսի, վասն զի այս դպրոցք եւս ամէն մասամբ [illegible] չեն. տակաւին աչալուրջ խնամոց կարօտ են այն վիճակի և դիրքի գալու համար, որ կը սպասուի այսպիսի դպրոցներէ։ Անցնինք մեր բարձրագոյն վարժարանաց, որոնք թիւով քանը կ'անցնին։ Որչափ կարելի եղած է ինծ հաւաստել՝ այս վարժարանաց ուղղութիւնք և ուսմանց ծրագիրք զանազան են. մայրաքաղաքիս վարժարանաց ուղղութիւնք և ուսումնական ծրագիրք գաղղիական, գերմանական, իտալական և պելգիական են. սակայն չկան նաեւ այնպիսի վարժարանք որ զորս ազգային ուղղութեան կը հետեւին ըստ պահանջելոյ ժամանակին. մի առ մի չեմ կրնար թուել այնպիսի վարժարաններ, որոնք վարչին կամքէն եւեթ կախում ունին. ըստ որում վարիչն [illegible] գլխաւոր է, միով բանիւ [illegible], իւր վարժարանն ալ կը սկսի իւր ուղղութիւնն փոփոխել. քաղքիս մէջ ծանօթ է ինձ վարժարան մը որ վերջին հինգ ամսոց մէջ երեք անգամ փոխած է։ Գրութեանս նպատակը չէ անհատականները վիրաւորել. քաւ լիցի. ես առաջինն չեմ եւ ոչ ալ յետին որ հասարակութեան ուշադրութիւնն կը հրաւիրեմ այս կէտիս վրայ։ Ամէն թիւրիմացութենէ խուսելու համար չեմ ուզեր մի առ մի հոս թուել այն ամէն հրապարակագրերու անուանքն, որ գրած են այս նիւթիս վրայ։ Լաւ իմացած եմ մեր կրթութեան թերութիւնք, զայս ի մանկուց զգացած իսկ եմ։ Ինչո՞ւ արդեօք մեր տղայք հինգ վեց տարի իրենց կեանքն ու առողջութիւնը վարժարանի մը գրասեղանաց վրայ մաշելէն վերջ ոչինչ կ'ուսանին. պատասխանը կարծեմ ամէն մարդ կրնայ կռահել։ Բերայի և Ղալաթիոյ մէջ ունինք [illegible] բազմութիւն ուսումնական երիտասարդաց, և ի՞նչ գործ կը տեսնեն, ի՞նչ պտուղ կուտան, ինչո՞ւ չեն գրեր լրագրաց և ամսօրեայ հանդիսից մէջ։ Վերածել մեր առաջնակարգ վարժարանները մի եւ նոյն ուղղութեան և ծրագրի, կանոնաւորել դասատուութեան և ուսուցման եղանակը, լաւ և հիմնական դասագրքեր յանձնել և տալ մեր տղայոց ձեռք, պատշաճեցընել մեր կրթութիւնը տեղական պիտոյից, կուրօրէն չհետեւիլ օտար դրութեանց որոնք անօգուտ և վնասակար իսկ են. աշխատիլ միով բանիւ այն շաւիղն յորս հարկ է որ ընթանանք, եթէ կ'ուզենք յանգիլ վերջնական և յարատեւ արդիւնքի մը։ Այլապէս անկարելի է, պայման մ'առանց որոյ ոչ, sine quôi non։ Թուականէս քանի տարի յառաջ տակաւին այսչափ եւրոպասէր չէինք եղած. ունէինք տեղական բարեկարգ վարժարաններ, որոնք մեզ տուին ուսեալ և ազգային կրթութիւն ընդունած համակրելի երիտասարդներ, բանաստեղծներ, յօդուածագիրներ, խմբագիրներ, եւայլն։

Դարման պէտք է խորհիլ այս վիճակին. Պէտք է ամենայն ծանրութեամբ գործի սկսիլ։ Այլ եւս ձանձրացած ենք Ուսումնական Ժողովոյ ամուլ գործունէութենէ։ Գիտենք արդէն այդ հնացեալ առածը «Երկներ երկին և երկիր», որ միշտ կը ծնանի։ Մենք առաւելապէս ծրագիրներով եւեթ կը շատանանք։ Միշտ կը յղանանք գեղեցիկ խորհուրդներ և երբեք չենք ծնանիր։ Կը վերջացընենք վերջապէս մեր գրութիւնը. տարակոյս չկայ որ [illegible] մատնանիշ ըրինք մեր ազգային վարժարանաց ամեն թերութիւններն, և կանխենք ըսենք որ մեր ալ համեստ նպատակն այս չէր։

Այս խնդիրս այժմէն իսկ ուզեցի շօշափել, առ որ կը հրաւիրենք բազմաց մտադրութիւնն, և կը բաղձանք տեսնել որ այս խնդիր եւս խնդրոյ նիւթ ըլլայ Ուսումն. Ժողովոյ մէջ, ուր կարելի է առաւել ընդարձակ տեղեկութիւններ և տեսութիւններ պարզել։

ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ-ԱՐՍԷՆ Բ. ՍԱՆ

Բերա, 15 Սեպտ. 91

ԿԱՂՋ ՄԸ ԱՂԲԻՒՐ

Շողայր Եդեմ առջի գեղովն իւր անեղծ.
Ցօղոյն լուսոյ աչքեր դեռ փակ՝ նորաստեղծ
Եւա ծաղկանց մէջ, դալարեաց կը հանգչէր
Մարդ էակին հետ՝ քաղցր 'ի քուն իր ընթեր.
Եւ ապագայ չարեաց համար՝ զոր Սատան
Խոկայր ի դժոխս, հըրաշագեղ էր այնքան։
Հերացը մէջ իր ամբիծ դէմք կորսուած,
Ցենուր մեղմիւ բազկին վրայ իր ծալած.
Եւ [illegible], [illegible] անմեղ ձիւնաթոյր,
[illegible] շարժմամբ գիծ մը կ'ընէր ի հրապոյր
Սկիզբն արմուկն ի վար մինչեւ զիստն [illegible]
Ու կը սողար մինչ զարչապարն իր շքեղ։
[illegible] Արարիչ,
Եւ առ ի զարդ կընոջն որ կայր անդ՝ ի նինջ,
Իր էութեամբն ընտրած էր բոլոր
Ինչ որ բնութեան մէջ կայր ազնիւ՝ գեղեցիկ։
Անոր շրթին տալու համար բոյր անուշ,
Առաւ ծաղկանց վըրայ փըչող հովնիկ յուշ.
Եւ 'ի [illegible] անոր լանջքին սէգ մատաղ,
Առաւ ծովուն դաշնակաւոր ձայն նըւագ.
Անուրջքին մէջ ի խօս, ո՛, անոր մըրմունջին
Համար առած էր թըռչնոց երգն ի ճրկին.
Եւ մազերուն ոսկի երկար ծըփանքին՝
Առաւ արեւոյն ցոլքն ու շողերը դեղին.
Եւ գեղեցիկ մարմնոյն՝ առաւ վարդին գեղ
Զարթնուր Եւա, և խռո՛ւ անուրջք առ [illegible]—
Թիթեռնիկներ սեաւ — աչքերէն տային փակ.
Թարթիչներուն սակ թըրթըռէր շողն արձակ։
Աստուած ահա, թուփի մը մէջ բոց և հուր
Երեւեցաւ, ուզեց կընոջն այն հրապոյր
Ի մի ծրարել, որ էակն [illegible] եղաւ —
Աչացը մէջ երկնից անհունը դըրաւ։

ՖՐԱՆՍՈՒԱ ԿՈՊԷ

Թարգմ. ՏՈՐԹ. ՆԵՎՐՈՒԶ

ՄԱՆԿՈՒԹԻՒՆ ԵՒ ԱՆԿՈՒՄ ԹԶԵՆՒՈՅ ՏԵՐԵՒԻՆ

Ահա թէ ինչ պատմեց ինձ Ռաբբի մը.

[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

Կինը ծնունդ առած էր։ Օձը, կենդանեաց ամենէն աւելի խորամանկը, մօտեցաւ անոր ու ականջին ի վար փսփսաց. «Որքա՜ն գեղեցիկ ես»։ Եւ յետոյ խրատեց նմա գիտութեան ծառին պտուղէն ճաշակել. «Ահա, ըսաւ կինն ինքնիրեն, ազնուական մը որ մեծ վստահութիւն կ'ազդէ ինծ իւր անկեղծութեամբ, յայտնի է թէ նա զիս խաբել չուզեր»։ Պտուղը կերաւ և կէսն ալ Ադամայ տըւաւ։

Բայց այս վերջինը, նոյնպէս վարուեցաւ այն ատենն ալ ինչպէս միշտ կը վարուի անկէ ի վեր. չի կարենալով ըմբռնել թէ քանի որ [illegible] հնազանդէր, լաւագոյն էր հաճութեամբ կատարել կնոջ կամքը, վարանեցաւ, դիմադրեց, մերժեց, բայց վերջապէս ինքն ալ պտուղն կերաւ։

Եւա, նորա վարանելով կորսնցուցած ժամանակին ի գործ կը դնէր կրծելով խնձորն իւր փոքրիկ սպիտակ ակռաներովը. այնպէս որ ինքն արդէն կը տիրէր բարւոյ և չարի գիտութեան երբ դեռ Ադամ իւր նախկին վիճակէն չ'էր ելած։

Ցաւոք, երբ վերջապէս Ադամ որոշում մը տուաւ, երբ ինքն ալ խնձորին կէսն ուտելով տիրեց բարւոյ և չարի գիտութեան, կինն իւր վրայ մէկ քառորդ ժամ յառաջութիւն ունէր. և այդ ալ միշտ պահած է։ Այդ է որ կը պատճառէ եւ միշտ պիտի պատճառէ մեր յաւիտենական ստորնութիւնը։

Իսկոյն ըմբռնեց նա, օգնութեամբ սատանայի, այդ քառորդին կարեւորութիւնը. և փութաց զայն գործածել իւր ազդեցութեան հաստատուն հիմն տալու։ Անմիջապէս յետոյ տալով Ադամայ՝ իրենց անզգեստութեան խայտառակութիւնը, թելադրեց զայն թզենւոյ տերեւներ կտրել որով ծածկուէին։ Ռաբբիք, որ ամենայն ինչ գիտեն և երբեմն ալ աւելին, պէտք էր մեզ ըսէին, թէ ինչպէս կը գործածուէին այդ տերեւներն։

Այն ատեն դեռ նորաձեւութեան լրագիր չ'կար, և աւանդութիւնք մեզ բան մը չեն ըսեր այդ մասին։ Ցաւալի է, զի ընդհանրապէս նախկին նորաձեւութիւնք կը վերադառնան, և եթէ այս վերջինն ալ վերադառնայ, մեծ նեղութիւն պիտի կրենք։

Բայց եւ այնպէս սա իրաւ է թէ կինը կ'սահմանէր ամօթխածութիւն և պչրանք, նախանձ ու մարդու ուժերուն կործանած առաւելութիւնը, երբ կ'ըսէր Ադամայ. «Բարեկամ, դուք ինձմէ աւելի մեծ եւ ուժով էք, կը խնդրեմ ջանացէք սա ծառին տերեւներէն միայն հասնիլ, զայն կտրեցէք եւ ինձ տուէք»։

Այդ [illegible] սկսեալ երկուքին ալ վիճակը բոլորովին որոշ եղաւ, ինչպէս նաեւ իրենց բոլոր սերունդինը. կինը պահեց եւ միշտ պահած է այն մէկ քառորդ ժամու առաւելութիւնը։ Ամեն ինչ մեզնէ գոնէ մէկ քառորդ ժամ առաջ գիտէ։ Պզտիկ մանչ մը տղայ մ'է որ կը խորհի միայն իւր գնդակին, շրջանակին, եւ այն խաղալիկներուն վրայ, մինչ աղջիկ մը՝ դեռ պզտիկ՝ կին մ'է։

Իսկ մարդն աւելի մեծ, զօրաւոր եւ հմուտ ըլլալու պատրուակաւ, կենաց [illegible] աշխատութիւններէն և ոչ մին կնոջ չէ թողած։ Արդէն իւր ուժերն, արիութիւնն ու կորովը, մի եւ նոյն կերպով ծախսած է ամեն ատեն։ Եւա կ'ըսէ միշտ. «Բարեկամ, սա թզենւոյ տերեւը կարէ՛ կ'աղաչեմ»։ Եւ Ադամ ալ ինքզինքը կը զոհէ թզենւոյ տերեւին հասնելու համար։

Թզենւոյ տերեւը մեծ փոփոխութիւններ կրած է առաջին Եւայէն ի վեր։ Բարեկամս Ռաբբին, հին ժամանակներու նորելուկութեանց մէկ քանին հաղորդեց ինծ։

Այն առաջին թզենին որուն տերեւն կտրուեցաւ [illegible] էր, անոր յաջորդեց [illegible], յետոյ եկան [illegible] եւ [illegible]։ Զօրաւոր սերունդին ատեն կը գործածուէին [illegible]-ի ամենափոքր տերեւներն. այդ ալ կը կոչուէր այն ատեն տերեւէ կամ լաւ հագուածք, ինչպէս կը կոչուի այսօր գրեթէ առանց [illegible] շրջազգեստ մը հագնիլը։

[illegible] յաջորդեց [illegible], յետոյ կիներն սկսան զարդարուիլ [illegible] ահագին տերեւներովը. վերջէն, դարձեալ եկաւ [illegible] որուն տուին այն անգամ [illegible] անունը. յետոյ անցաւ [illegible] եւ կամաց կամաց, աստիճանաբար, մետաքսին եւ [illegible] (պաօքար)։

Այսօր թզենւոյ տերեւը քանի կանգուն պակաս չ'ըլլար, եւ այդ ալ ճամբաներուն սպառնալու. իսկ Եւա միշտ կ'ըսէ Ադամայ. «Բարեկամ, սա թզենւոյ տերեւը կ'ուզեմ»։ Եւ Ադամ թզենւոյ տերեւն տալու համար գիշեր ցերեկ կ'աշխատի, կը գողնայ, կը կողոպտէ, կ'սպաննէ, եւ ինքզինքն կը դատապարտէ։

Թզենւոյ տերեւն, իւր բոլոր փոփոխութեանց մէջ, ծագումէն սա նշանը պահած է թէ, միշտ կը թառամի, կ'իյնայ, եւ ուրիշ տերեւ մը նորա տեղ կ'անցնի.— միայն թէ առաջին տերեւն, այն որ մեր պապերնիս թզենեաց վրայ կը տեսնէին, տարին մէկ անգամ իյնալով ու փոխուելով կը գոհանայ. իսկ կանանց գործածած տերեւներն, մեծ յառաջադիմութեամբ, ամեն շաբաթ կ'իյնան եւ փոխուելու պէտք կ'զգան։ Նոր տերեւներն թանկ, փխրուն ու դժուար հասնելի ծառերուն վրայ կը գտնուին։ Ադամ կը վարանի երբեմն. «Սիրելիդ իմ, կ'ըսէ այն ատեն Եւա, եթէ ձեզնէ կը խնդրեմ այդ

Թզենույ տերեւն, այնքան ինձ համար չէ որքան ձեզ համար. օտար աչքերէն պահպանելու համար է այն տկար գեղեցկութիւններն որք ձենէ հաւնուելու երջանկութիւնն ունին, եւ զորս կը պարտիմ եւ կուզեմ ձեր միակ սիրոյն պահել։»

Ու Եւա ինքզինքը միմիայն Ադամայ պահելէ շատ հեռու, այս տերեւն կը շտկէ ու կը շտկրտէ այնպիսի ձեւով մը որ ազատ երեւակայութիւնք իւր պահածէն հարիւր անգամ աւելի կ'ենթադրեն։ Ամօթխածութիւնը պչրանաց լաւագոյնն է։

Նոր տերեւ մը կը ծառայէ միայն ուրիշ մ'ալ ձեռք բերելու այն ախորժելի ձեւերուն զորս անոր տալ գիտէ Եւա, եւ այն նոր հանմուն զոր կ'ստանայ իր գեղեցկութիւնն անկից։ Եւա կըսէ դեռ Ադամայ.

«Եթէ ձենէ կը խնդրեմ այդ թզենույ տերեւն, յառաջ քան զամենայն ինչ ամօթխածութեամբ եւ ինքզինքս միայն ձեզ պահելու համար, կրնաք դիտել թէ ծառին վրայի բարձրագոյնն է որ կը խնդրեմ։ Վարի ճիւղերուն վրայի տերեւներն ալ նոյնքան կարող են ծառայել նպատակիս, բայց այն ատեն ձեր գլուխը ջախջախելու վտանգը կ'անհետանայ. Եւ ես ալ կ'ուզեմ որ ամէն զիս տեսնողներն ըսեն.

«Տեսէք Եւան, անոր տերեւը բարձրագոյն թզենույն գագաթէն կտրուած է։ Անպատճառ Ադամ շատ քաջ եւ զօրաւոր մարդ մ'ըլլալու է, —եւ ներեցէք որ աւելցնեմ, —պէտք է որ Ադամ շատ սիրէ զնա։»

Ադամ կը պատասխանէ. «իրաւացի է» եւ երախտագիտութեամբ կը շուլլուի ծառին վրայ։

Ի բաց առեալ թզենույ տերեւին անընդհատ փոփոխումներն, Եւա հնարած է դեռ շատ մը պիտոյք, եւ վարպետութեամբ գործածելով այն քառորդ ժամը՝ որով յառաջադէմ է մարդուն վրայ, այդ պիտոյից անհրաժեշտութիւնը նպատաւոր կերպով մը կը ներկայացնէ նմա. —«Սիրելիս, կըսէ, դուք զօրաւորագոյնն էք, տէրս, իշխանս։ Ձերն ըլլալով կը հպարտանամ եւ կ'ուզեմ գերութեանս նշանները կրել։ Քիթս ու ականջներս ծակեցէք ի նշան ստրկութեան, եւ հոն անցուցէք շղթայներ. Թեւերուս ալ շղթայներ կապեցէք որպէս զի ամենուն աչաց դէմ ըլլայ, թէ ես ձեր աղախինն եմ։»

Ուրկից ծագեցան օղերն ու ապարանջաններն։

Քանի մը Ադամներ դիւրութեամբ կը համոզուին թէ, ինչպէս որ թանկագին գինիները կրկին տակառներու մէջ կը փոխադրուին, նոյնպէս ալ խոհեմութիւն կ'ըլլայ Եւան երկու պատեանի, երկու թզենույ տերեւի մէջէ փակել։ Այդ երկրորդ տերեւը կը կոչուի կառք եւ անոր կը լծեն երկու հատ ձի։

Վերջապէս այն բոլոր մարդիկներն որ կը շարժին, կը քալեն, կը վազեն, խրախուս կը զարնուին, կը կռուին, զէնքեր կ'սպաննեն, Ադամն է միշտ որու կ'ըսէ Եւա. «կ'աղաչեմ, սիրելիս, սա թզենույ տերեւն կ'ուզեմ։»

Այսօր նորաձեւութիւնք կը ճանչնան միայն բարձրագոյն ճիւղերուն վրայի տերեւներն, եւ այդ պատճառաւ ալ բոլոր աշխատողներն ձեռքով, ոտքով, կը վիրաւորուին ու շատերն ալ բոլորովին կ'իյնան ու կը կոտրին։

ԱԼՖՈՆՍ-ՔԱՌ

Թարգ. Մ. Ց. Ն.

ՓՇՈՒՐ
ԺՈՂՈՎՐԴԱԿԱՆ ԵՐԳՈՑ

Հետեւեալ փշուրները, հաւաքածոյ Ակնայ ժողովրդական բանաստեղծութեանց, հաղորդած է մեզ գաւառական աշխատակից մը, որ կը գրէ այս առթիւ. —«Ակն քաղաք ակն է իրօք այս տեսակ ժողովրդային բանաստեղծութեանց, որոցմէ շատ ընտիրներն հրատարակած է արդէն, կը կարծենք, Գեր. Սրուանձտեանց։ Ներկայ ոտանաւորներն ալ կրնան լրացուցիչ մաս մը կազմել արդէն հրատարակուածներուն, որոց նման ուրեք ուրեք կը կրեն չես գիտեր ինչպիսի' մելամաղձիկ ու սրտայոյզ շեշտեր։»

Ադուոր մի գիշուն ծոցը
Կու թապլի քունը չի տանիր
Ան գէշն ալ ինք իր մոլն
Գիտէ քի իր սիրուն քունը չի տանիր։
Գէշը գշկուրի նման
Ան ալ մեր պատերն է կողած
Գէշը գիշերով մեռնի
Ադուորին մազիկ չի խառի։
Ելայ խաչատ բան մ'արի
Ան գիշուն պագիգ մի ուզեցի
Ան գէշն ալ նազն ելաւ
Ձեմ ի տար պագիկս ադուորուն,
Բանի պագ մ'առնելու կուլլիմ
Ձոր արմունկը դէմ կու բերէ
Ձորնա ատ չոր արմունկն
Որ աս պագիս դէմ չի բերես։
Ադուոր մը ներսէն ի դուրս (կ'ըսէ)
Ինչ միւննէթ կանես այս գիշուն
Միւննէթն ադուորին արէ
Ան գիտէ խաձը խարիսլին.
Հայ իմ անմահ նման
Մարը չէ բերեր քեզ նման
Ուչ մարն է բերեր նման
Ուչ արեւն ու լուսնկան
Բերեր է Մըրսա իշխան
Ուր իջեր պաղջաս Պէկումն
Իջեր ու զարկեր չատրը
Մէջը վարդ բոլորն ռահան
Ով օսնի վարդէն առնէ
Ով դառնայ կարմիր խնձորէն։

———

Ես ալ անկումանն էի
Անկուման կուման չունէի
Նա բարսը լեռներն ի վար
Մեզ ալ բարկ արեւ մը ցաթեց
Էմմէնունը դուռն ի ներս
Մերն երթիքն ի վար ճառագեց։
Իմ Տէր ողորմած Աստուած
Արթնցու խարիսլս ի քնուն
Արթնցու ու ժամ խրկէ
Տէրը իր բանիկն աչողէ
Աչողէ ու աչող ձգէ
Իր սրտին իղձը հասցնէ։

———

Այ այ տինիթինիթի
Այ Նիկոլ ձանս դուռն լըսես
Անյայտին իր ձին հեգնէ
Այ Նիքօլն իր այնա ջորին
Երթայ խարիսլս բերէ
Ան ապառած լեռներն օնցընէ,
Բերէ ու իր սիրան հանէ
Իր քաշած տէրտը մոռցընէ։

———

Ջրիկ որ այնէն կու գաս
Իմ պաղուկ ջրիկ ու անուշիկ,
Ես այն այնէն կու գամ
Ուր հին ու նոր ձուն կայ ի վրան
Գիշեր ու ցորեկ կ'երթամ
Քուն չունիմ արթուն կու կենամ։
Ջուրն ալ էղեր եար ունի
Իր եարուն պաղչանտին կերթայ
Ջորնայ քու եարուն պաղչանտին
Ուր օլըրով մեր պաղչատին գաս,
Վարդ ու նուռ ունիմ ջրելու
Ռահանս է կոչ կապելու
Քաղեմ ու դնսդէ անիմ
Արմուղան խրրկեմ խարիսլին։

———

Լուսիկ մի փրթաւ սարէն
Կէսն է խոռ, ու կէսն է բոլոր
Քիչ քիչ ալ ի վեր եկաւ
Բոլըրեր զըր (զէրթ) նոր թագւոր։
Լուսիկ դուն լուսով կենաս
Թը կենաս պահիկ մի հուտա,
Երկու խօսք գանգատ ունիմ,
Գամ գօյտիմ դուն ալ վի գնա։
Գնա' խարիսլիս ըսէ
Ջի կենայ ելլէ ու գայ,
Գնա' իմ եարուս ըսէ
Մելուրեր քու եարդ ու կուլայ,
Կուլայ ու օղորմուկ կուլայ
Ուր աչիկն արուն կու ցօղայ,
Խօսկունքդ ի գլխուս վրայ
Դօռը չի կիտեմ եարիդ
Դառ ձիդ նշանով ցուց տամ
Ստանպօլ Տէքրէնի խանը
Նամեր սէվլին պաղչան
Նուշ կուտէ չէքէր կու ծաղէ
Էմմէնուն աժան աժան
Իս տեսեր նը' սուխ կու ծաղէ.
Աչուին թէրէզու արեր
Ուներովը վեր կու քաշէ
Աչուիդ խարիսլս աչուին
Ջանդ անոր ձանը չի մանիր
Խարիսլս թուխ աչք ունէր
Թուխ աչք ու շուշմայ (փոքր) բերան
Աւզան մարգրտէն շարած
Սըրմա թէլ պուլուլն էր վրան։

———

Քունս եկեր ու աչերս է առեր
Եարս եկեր ու պագ մի կուզէ
Ուչ ուր քունս կամք ունիմ
Ուչ ուր եարուս խաղն ունիմ
Քունն երթայ նը աւլի կուգայ
Եար երթայ նը զէման կու կենայ։

———

Եկիր նը բարով եկիր
Դուն եկիր ես եմ խնդալու
Եկեր ես ու ալ չի տ'երթաս
Կու չինիմ օսկուն խափէս
Եկեր ես ու ալ վի տ'երթաս
Կ'աղաչեմ թեզ ետ կու դառնաս։

———

Սէր կայ' մարդը քուն կանէ
Սէր կայ' մարդը արթուն կու պահէ
Սէր կայ' մարդը ժամ տանի,
Անաղօթք թեզ տուն կու բերէ
Սէրը սիրողին վայլէ
Ան գինին անուշ խմողին,
Եկուր քեզի նուռ մի տամ
Կոյէ տես քանի հատ ունի
Նուռ կայ' հազար հատ ունի
Հազար պագը որ տեղ կու լինի,
Երկու սէրն ուր մէկ լինի
Հազար պագը թէզ կու լինի։

———

Խաչին լուսնկան նորուն
Ես քու դըռնակդ եմ եկեր,
Դըռնակդ ալ ի դէր տեսայ
Օլըրով երթիքդ եմ եկեր
Ան հեռու հողն ալ է կոխեր
Թը մարդ ես նը վար եկու
Թը շուշան նը ծծլիկ գնալու,
Ուչ մարդ եմ վար գալու
Ուչ շուշան ծաղկէկ գնալու
Պլպլիլ իմ' ի ժառ գալու
Շատ երամ ունիմ գնալու,
Երթամ շատ երամ ժառ գամ
Շատ խարիսլներ տեսնեմ ու գամ
Էմմէնուն խարիսլը քուն
Իմ ու քու խարիսլն էր արթուն
Վօյ քուն էր նը քուն կեցաւ
Վօյ արթուն նը' տէրտովս երեցաւ։

ՔԱՐՄԷՆ ՍԻԼՎԱ
(Ն. Վ. ԵԼԻՍԱԲԵԹ ԹԱԳՈՒՀԻ ՌՈՒՄԱՆԻՈՅ)

ԱՍՏՐԱ

(Շարունակութիւն տես. 14է Շաբաթաթերթէն)

—Ահա Մօրօզն այս է ճիշդ. մինչեւ ականջէն վեր սիրահարեալ, բայց անկարող նոյն իսկ իւր պաշտելւոյն համար օժեւաններ պատրաստելու, ըսաւ Սանտէր խընդալով։ Բայց յանիրաւի ամբաստանեցի զինք։ Սթրիցը բացակայ ըլլալով՝ Մօրօ չի նամակն անտարակոյս չէին բացեր։ —Խոստովանէ թէ ոչ մի պարագայի մէջ այսպիսի բան մ'իւ ինձ չէր պատահեր, յարեց Սանտէր. Եւ որովհետեւ ամէնքն իրեն համակարծիք էին, տխրեցայ ես ալ հաւանելու։ Ժամը 10ին ամէնքս ալ տեղաւորուած էինք առանց հանուելու, իւրաքանչիւր ոք իւր խորշին մէջ, և կը ջանայինք քնանալ։ Դիւրին բան չէր, վասն զի ճճիաստան փոշին անգամ՝ այսպիսի ապատուկութենէ մը կարող չէ պահպանել։ Վերջապէս քունս տարաւ՝ բայց հազիւ կարծեմ աչուըներս փակած էի՝ երբ արթընցայ զգալով որ ձեռքս կը սղմէն։ Սարսափած ոտք ելայ՝ և լուսնի պայծառ լուսով ճանչցայ Ֆրաուլայն Ուլայը։

— Տիկին՝ հծծեց՝ ես կը վախնամ որ պարոնին բան մը հանդիպած չըլլայ։

— Բայց ինչէ՞ն՝ յանո՛ւն Աստուծոյ։

— Երկու ժամ է որ դուրս ելաւ, և վայրկեան մը առաջ՝ պատուհանէն նայելով՝ սպառազէն հեծեալներ տեսայ որ վանքին առջեւէն անցնելով՝ անտառին խորերն ընկղմեցան։

Խնդալս չկրցայ բռնել որչափ չէի ալ ուզեր զինքը վշտացնել։

— Սիրելիդ Ֆրաուլայն՝ ամբողջ Միջին Դարն ունիս գլխուդ մէջ. հեծեալնե՞ր այս խեղճ ձորին մէջ։ Ամուսինս անշուշտ եկեղեցին է. ազդարարած էր թէ չքնացողները կրնային իրեն հետ առաւօտեան ժամերգութեան երթալ։ Աստրան այնչափ խոր կը քնանար՝ որ զանգակը լսած ըլլալու չէ։

— Ոհ ոչ, Աստրան ալ անյայտացած է։

Նոյն պահուն ձիերու ոտնատրոփը լըսեցի։

Նայեցէք՝ աղաղակեց Ֆրաուլայն՝ որ սատոյլ տագնապէն կարող չէր յաղթահարելու իմ թերահաւատութեանս։ Մեր վրայ կը յարձակին՝ Տէ՛ր Աստուած։

Ոտքի վրայ ցատկելով առանց վարագուրի մեծ պատուհաններէն միայն քով նետուած էի։ Այո՛. յիրաւի տագնապելիք բան էր. երեք ձիաւոր դրան առջեւ կանգ առած՝ կարծես իրարու հետ կը խորհրդակցէին թէ ինչ պիտի ընեն։ Ասոնք վանք վերադարձող աբեղաներ չէին կրնար ըլլալ, վասն զի իրօք զէնքերնին կը տեսնէի։ Թերեւս մաքսապահք՝ որ համազգեստնին կը ծածկէին իրենց լայն վերարկուաւ։ Հսկայայաղթ եղեւնեաց շուքը՝ որոց մէջէն լուսինը տարտամ լոյս մը միայն կարձակէր դաշտանկարին վրայ՝ չներեց ինձ որ ստուգեմ։ Իջնելը շատ ժամանակ կ'առնուր։ Ծանր պատուհանը վեր վերցնելը խօսելու համար՝ դժուար էր. և սակայն միջոց մ'ընտրելու էր։ Ցիրաւի արդեօք լերան աւազակնե՞ր էին մեր կառքերն ու ձիերը տանելու համար եկած։ Այն ախոռներն ուր մեր մարդիկ կը քնանային հեռու էին. տունը մաշուած պէս լուռ։ Ի՞նչ ճարող դէպք որ Սանտէր մեկնած ըլլայ։

— Պէտք է անձամբ երթամ տեսնեմ թէ ուզածնին ի՞նչ է, ըսի, պահ մը խոկալէ յետոյ։

— Ո՛չ ոչ. կամ գոնէ զիս ալ հետ առէք, պաղատեցաւ Ֆրաուլայն։ Անպատուհան անդաստակը փառն պէս սեւ էր. հարկ եղաւ մեզ ետ դառնալ ճրագ մը առնելու համար, և զգուշութեամբ դանդաղել մինչեւ սանդուխին ոտքը։ Այս անդաստակին մէկ խորշը կապերանի ծրարներուն վրայ կը քնանար մեզ ծառայող ծեր աբեղան։ Քիչ մնաց որ Ֆրաուլայն ջղացնցում մը պիտի ունենար այդ անակնկալ տեսքէն. Երբ վերջապէս վար հասանք այնպէս յիմարաբար ինձ փաթթուած էր որ գրեթէ զինքը քարշ կը տանէի. բայց դռնէն մեզ երեւցաւ հովիտը՝ միշտ խաղաղ ու անուշ. անշարժ եղեւնեաք միայն կը պատսպարէին մեր աչաց, և միակ շշուկը ջուրց խոխոջն էր։— «Արդեօք սխալեցա՞նք, ըսի ամօթով» Ֆրաուլայն կը նայէր ամէն ուղղութեամբ մաճո՞ւ խաղաղութիւն մը։ Ցանկարծ ոտնաձայնք և Աստրայի չինչ ծիծաղը։ Շատ ուրախացայ՝ վասն զի Սանտէր ալ հետը կուգար։ Երբ սանդղոց գլուխը մեզ նշմարեցին՝ Աստրա դէպ ինձ դիմեց։

— Կ'աղաչեմ՝ Սանտէր՝ թող ես պատմեմ, շատ տարօրինակ է։

Բայց Սանտէր զինք ընդմիջեց. «Մօրօ չի գաղափար մը Մարկօ, աւելի ըսելն անօգուտ է»։ Աստրա տեղի չէր տար. —«Սկիզբէն սկսինք։ Սանտէրի հետ եկեղեցի երթալ կուզէի, և միակերպ զանգակին կըսպասէի։ Ի զուր։ Քովի սենեակը Սանտէր տակաւին լոյս կը վառէր. փափկասիրա աչակերտի մը պէս՝ Պայրըն կը կարդար։ Կը զարնեմ. —«Եկեղեցի կուգա՞ս. հոս խղդուելու բան է, և դուրսն ալ այնչափ ադուոր է»։ —Անոր ուզածն ալ այն էր և կ'ելլենք կ'երթանք դէպ եկեղեցի։ Բայց այսօր՝ առաւօտեան պաշտօն չկայ։ Հոս մնացած բոլոր աբեղայք խուլ՝ մունջ են, կամ՝ ի՞նչպէս ըսեմ՝ անգիր՝ այսինքն կարդալ չգիտեն։ Սենեակս դառնալ չէի ուզեր։ Սանտէր՝ միշտ ասպետական՝ Պայրընի վրայ վիճաբանութեան կը բռնուի հետս՝ և կրծին երկայնութեան կը շրջագայինք՝ խօսակցել կարենալու համար։ Ցեղակարծ՝ երիվարաց ոտնատրոփ մը կը լսուի։ Վիպակա՛ն կացութիւն։ —Սանտէր՝ իբրեւ խոհեմ մարդ՝ զիս ծառերուն մէջ կը տանի՝ բոլորովին մութ տեղ մը՝ որպէս զի կարենանք տեսնել առանց տեսնուելու և ի հարկին՝ ինքզինքնիս պաշտպանել։ Դժբաղդութեամբ իւր ատրճանակներն իւր ճամբորդութեան պայուսակին մէջ մոռցեր էր։ Եւ ի՞նչ տեսնենք։ Աւազակնե՞ր։ Ո՛չ։ —Աբեղանե՞ր։ Ո՛չ։— Զինուորնե՞ր։ —Ոչ։ —Պարզապէս Մօրօզն իւր երկու մարդերով. այնչափ խնդացի որ տեղէս չէի կրնար երերալ։ Գիշերանց գաղտագողի կուգայ հոնկէ իւր-գոնէ կարծեցեալ—հրեշտակին քունը պահպանող տանեաց վրայ։ Բայց բռնած ընթացքովն ամբողջ հովիտն ոտք կը հանէ։

Այս բանս չնկատե՞ր խեղճ մարդը։ Սանտէր զինք չարաչար հեգնեց բայց չիտակին ըսելով իւր ըրածն ես այնչափ ծաղրելի չգտայ։ Սլ կը համոզուէ թէ այսչափ բաներէ վերջը քնանալն անհնար էր մեզ. որոշեցինք վրայ նստայ՝ և այդ հրաշագեղ գիշերը վայելեցի՝ մինչդեռ Սանտէր լուսնի լոյսով կը շրջագայէր Աստրայի և Ֆրաուլայնի հետ՝ զբօսնելով անոնց ծիլել սովրեցնելու։ Տղայք խոր ի քուն կը ննջէին առանց տեղին անբասատկանութեան նայելու։ Լոյսը ծագելէն վերջը մենաստան միացինք մինչեւ ցերեկուան երեք ու կէսը. յետոյ Սանտէր՝ որ աւա գաժողով նոտերուն կ'սպասէր՝ զմեզ Ձեռնովիչ տարաւ ուստի այսօր մեկնեցանք առանց այս սիրելի ամուսնոյն՝ բայց սիրտս իրմով լցուած։ Ցիրաւի՝ ամենագեղեցիկ եղաւ մեր զբօսանքը. հանապազօրեայ ծածկմունքն յափշտակեալ այս ժամերը՝ կազդուրման ու հանգստեան ամիսներ կրնան համարուիլ։

Անվերջանալի նամակ մը գրեցի քեզ. կ'ուզէի անգամ մը իմ սիրելի մօրս գանգատէ տարբեր բան մը բերել, կ'ուզէի որ երջանիկ և երախտապարտ տեսնէր զիս։

ԱՂՋԻԿԴ ՈՐ ՁԵԶ ԿԸ ՍԻՐԷ ՄԱՐԿՕ

14

ՊՈՒՐՏԱ, 13 Յուլիս

Պէտք չունիմ քեզ նկարագրելու մեր փառաւոր արշաւանքը, Սիրեցեալ Մայր, որովհետեւ Մարկօ այնչափ մանրամասնօրէն ըրաւ զայն և ըսաւ ալ քեզ թէ մեր միակ դէպքը Մօրօզին ձեռամբ պատահած է մեզ. Քիչ ատենէն նա խրտուիլակ մը պիտի ըլլայ՝ ուրուական մը որ պիտի կանգնի ամէն տեղ մեր խաղաղութիւնը վրդովելու համար։

Սանտէր երեկ վերադարձաւ և զինք ալ հետը բերաւ՝ իբրեւ թէ անքաղաքավարութիւն կ'ըլլար զինք ճաշի չհրաւիրել՝ իւր քաշած այնքան նեղութիւններէն վերջը։

Ինչպիսի՜ ճաշ. չարամտութիւնս զիս կը խթէր խուզոր խուզոր յիմարութիւններ իրեն ըսելու։ Կ'ուզէի զինքն ինէ զզուեցնել իրեն ցուցնելով թէ ո՛ր աստիճան տըղայ եմ տակաւին։ Իւր գլխուն կը նետէի աստի անտի հոս քաղած փոքր-ռուսի՝ լեհերենի և ռումաներէնի փշրանքներս՝ և այնպիսի բարբառ մը ըրի որ ապշած երեսիս կը նայէր, չգիտնալով թէ ո՞ր ծայրէն բռնէ զիս։ Կը փափագէր ինքն ալ նոյն եղանակաւ ինձ պատասխանել՝ բայց այդ իրեն չէր վայլեր. իրեն ըսիս կուգար թէ կայթող արջու մը կը նմանէր։ Այնչափ չաղփաղփեցի. այնչափ չաղակրատեցի՝ որ զանց ըրաւ պատասխանելէ և գոհացաւ նայուածքը Սանտէրէն Մարկօյին՝ և յետոյ իմ վրաս տարուբերելով։ Գիտես թէ ինչեր կրնամ ընել երբ խենդութիւնս բռնէ։

Ճաշէն վերջը՝ տղայոց հետ փախայ՝ և ամէնքնիս վերադարձանք մեր առջեւէն քշելով յովատակներն ամէն կողմէն մինչեւ տան դիմացի մարգին վրայ։ Ի՛նչ ոստոստիւններ. Մարկօ բոլորովին շփոթեցաւ միաց տղայութիւններս տեսնելով. ես այնու աւելի զգուեցայ։ Երբոր ալ այս ըզբօսանքը յագեցայ՝ տամալոյն վրայ եկայ՝ սաստիկ տաքցած և տղոց բերած ծաղիկներով սիպայ պսակ մը հիւսել։ Մօրօզ՝ բնականապէս չմոռցաւ գալու ետիս կենալու որ բանելս տեսնէ։ Մինչեւ իսկ սկսաւ ըսել. «Եթէ այդ պսակը մասնաւորապէս մէկուն սահմանելու չէ. . .

—«Ոհ այո՛, աղաղակեցի և խկոյն զայն Մարեմիկին գլխուն վրայ դրի զոր Մարկօն ծնգաց վրայ կը բռնէր։

Խե՛ղճ Տանտալոս, հծծեց Սանտէր։

Բարի այս դաւաճանութեան մասնակից ըլլալու է, վասն զի խկոյն խօսքն երաժշտութեան վրայ դարձուց։ Թիկնածուիս նայելով՝ ինքնիրենս ըսի. «Երաժշտութենէ բան հասկնալու չէ, և ապահովաբար միայն ֆօ-րիէ-դ-ը և ֆիւ֊ֆիւ֊տ֊ը կ'ախորժի։ Իրեն Պախ և Հանտել պիտի ածեմ։ Ուստի ամենայն ծանրութեամբ գացի տետրակներս փնտռելու. Ֆրաուլայն Ուլայը քմծիծաղեցաւ երբ ուզեց ուրիշ բան առաջարկել ինծի, և սկսայ Ցուդայ Մակաբեցւոյն եղանակ մը։

— Ի՞նչ գեղեցիկ է՝ ըսաւ Թշուառը զարմանալի համբերութեամբ մը։

Անոր վրայ՝ Պախի երգ մը. Աչխուժիս ոտք ելաւ և մօտեցաւ ինձ աղաղակելով։ «Սքանչելի բան. եկեղեցւոյ մէջ կրնայ երգուիլ։» —Արդէն եկեղեցիս կ'երգուի՝ պատասխանեցի։ Կը սխալի՞ արդեօք։ Ֆրաուլայն Ուլայս իտալական մեղեդի մը սկսաւ։ Մօրօզ նստաւ գլուխն երերցնելով՝ և ըսաւ թէ չափազանց հիացուցիչ էր։ Ո՛հ կ'երեւի թէ աղէկ գուշակած էի։ Այն ատեն Մեյերպէրն երգը կ'առնում։ Քիչ մը նաց պիտի քնանար. տղուրներն իրեն կամաց հակառակ կը փակուէին և զանոնք դժուարաւ կը բանար. բայց և այնպէս չյաջողեցայ զինք փախցնելու։

Մարկօ վրան ցաւեցաւ՝ և գրակալին վրայ դրաւ Ֆէնթրրսի Հոֆմանեայ սիրալի երկանուագն և հատ մ'ալ Ռուպինշդայնէն։ Տարաբաղդն արթընցաւ. կը յուսայի թէ պիտի մեկնէր։

Ընդհակառակն։ Շատ գոհ էր քովերնիս մնալէն. պարտէզ երթալու խօսք ըրաւ՝ յայտնապէս մեկուսի խօսակցելու առիթ մը փնտռելու համար։ Տղայքը կանչեցի ըսելով թէ այսօր Ֆրանսերէնի դասն տուած չէին. խոնարհութիւնս ըրի՝ և անոնց հետ անհետացայ։ Դասը տեւեց ճիշդ մինչեւ այն վայրկեանն՝ յորում իւր ձիուն հեռանալու ոտնատրոփը լսեցի։ Այն ատեն խկոյն սրահն երեւցայ և ճիշդ այս բառերս ըսի խորին խոնարհութիւն մ'ընելով «Պատիժս ընդունելու կուգամ, արժանի եմ։»

Սանտէր սկսաւ խնդալ։

«Վախնամ խորամանկութիւնդ աղէկ չընտրեցիր՝ եթէ միտքդ զայն զարհուրեցնել էր։ Ամենէն ծայրայեղ զարմացմամբ խօսեցաւ վրայովդ. այնչափ կաթոգնած է որ չկրնար աս տեղէն զատուիլ՝ և խելքը միտքը նորէն վերադառնալ է։»

— Եւ դու անտարակոյս զինք վաղուան համար հրաւիրեցիր։

— Աստր արժանի էիր. քու երեւակայութենէդ անդին նազանոդդ արդար պատիժը պիտի ըլլար։

— Ասօր նազա՞նք կ'ըսեն. Մարկօ՝ արդար եղիր։

— Դու այնչափ կոտրտուեցար որչափ մորուկ մը երբ դաշտին վրայ կը կայտռէ։

— Աղէկ, շատ աղէկ։ Ես կտօրտուող անձեր տեսած եմ, զորօրինակ Մէլանին։ Նա ինձ չէր նմաներ։

«Մարկօ չխնդաց։ — Ամենեւին չախորժիր որ Մէլանին խօսքն ընեմ, վասն զի իւր ամուսնական երազոց վրայ խափուցիչ մ'անցնել է։

— Քիչ մնաց պիտի քնանար, խե՛ղճ մարդ, ըսաւ Սանտէր։ — Գլխուն վրայ գլանիկ մը նետելս կուզար՝ զինք այդ նըւաստութենէն ազատելու համար։

— Ուրեմն թող որ սովրիմ զինք ճանչել։ Դու ինքնին գտար այդ աղուոր չըքմեղանքը։ Կը սովրիմ զինք ճանչել, հետզհետէ, ամէն եղանակ կը փորձեմ հետը։ Այն ատեն պիտի գիտնամ ինչ ըլլալ՝ երբ զիս կէս մեռած խորանին առջեւ պիտի քաշկռտէք ամուսնութեան սրբազան կապերով զիս շղթայելու համար։

— «Այլ՛» Մարկօ՝ հետերնիս եկուր ձիով պտոյտ մ'ընենք՝ ըսաւ Սանտէր։ Մարկօյի դէմքը վարդ կտրեցաւ և վազեց հագուելու։ Ցիրաւի զմայլելի պտոյտ մը ըրինք։ Սանտէր շլացուցիչ էր։ Ի՛նչ աղուոր բան որ ամուսին մը իւր մօտ գեղեցկագոյն բաժինն իւր ընտանեաց պահէ։ Քանինե՛ր ընկերութեան մէջ կը փայլին և իրենց տան մէջ անտանելի են։ Մօրօզին գալով՝ ընկերութեան մէջ արդարեւ չըփայլիր. իւր տան մէջ շա՞տ փայլուն է։ Կը համարձակիմ տարակուսիլ։ Եւ սակայն իւր մայրը զինք կը պաշտէ. քոյրերն ալ։ Ինչպիսի՞ բաներ են։ Մէլանի կ'ըսէ «Ներկայանալի» բան չեն. բայց Մէլանի իւր բացատրութեանց չափ չէր դներ, իւր սրտնեղութեան մէջէն։ Իմ հպարտութիւնս պիտի չներէր որ այսպէս խօսիմ ամուսնոյս ընտանեաց վրայ։ Եւ նա սակայն Մօրօզը կը սիրէր։ Զարաչար կը նախանձէր վրան՝ և յօժար նորէն զինք կառնուր՝ եթէ Մօրօզ այնչափ գոհ սրտով իրմէ հրաժեշտ առած չըլլար։ Շատ պատուաբեր է իրեն կողմէն զիս ամուսնութեան խնդրելը, բայց այդչափը կը բաւէ իր համոզում. կը բաղձայի որ զինք մոռցած ըլլար։ Գալ անգամուն իրեն պիտի հասկցնեմ որ դրամ մը չունիմ, թէ քու այրույ թոշակդ կ'ապրինք, և թէ հոս երկուքս միատեղ չկրցանք գալ երկու հոգւոյ ճամբու ծախքը վճարել չըկարենալնուս։ Թերեւս այսպիսով միտքը փոխէ։ Մէլանի շատ հպարտ է, և իւր ընտանիքն ալ տակաւին յարած, ամէն ընտանեաց պէս։ Այս մասին դեռ չկրցայ զինք անձամբ ուսումնասիրել։ Կարենայի իրեն վերաբերեալ առարկայ մը կոտրել։ Աղէկ առիթ մ'է բնաւորութիւն մը դատելու համար թէ՛ այն անձն անոր ուշ չը դնէ՝ թէ քիթը կախէ՝ թէ՛ կոտրուանքը ժողվէ և թէ սրդողի։ Այս վերջնոյն հետ ամուսնանալէ զգուշանալու է. իւր տան մէջ անտանելի պիտի ըլլայ։

Բայց ես Մօրօզին հետ բնաւ չեմ ուզեր ամուսնանալ, վասն զի սիրոյ ամուսնութիւն մը կերազեմ։ Այդ գործնակա՞ն բան է։ Ինձ ճշմարիտ մեծ սէր մը պէտք է, անհո՛ւն՝ բոլոր միացեալն աւելի բուռն որ մտքէդ հալածէ բարքն ուսումնասիրելու և զննելու գեղեցիկ առաջադրութիւններդ։ Սանտէր կ'ըսէ թէ այս սէրը վերջէն կուգայ. բայց Մարկօ ծիծաղելով ըսաւ թէ Սանտէր շատ լաւ գիտէր թէ այն ինչպէս կուգայ. հիմայ չգիտնալ ձեւացնելու չէր։ Իբրեւ պատասխան՝ սկսաւ նա երգել «Լաւրենտիա՝ իմ Լաւրենտիա» ցուցքը։ Եւ այնչափ սաստիկ խնդացինք որ մեր ձիերն սկսան ինքնին տռոփել։ Զէ՞ մի, մայրիկ, դեռ չես ուզեր ինձ զատուիլ։ Մեր դրամը մեր երկուքին կը բաւէ։ Դու զիս տակաւին քովդ պահել կուզես։ Ըսէ՛՛ շատ ըսէ՛ ինձ զայդ, թէ ոչ խելքիս փչածը կ'ընեմ. գիտես որ այն ալ ձեռքէս կուգայ։

ՇՐՋՄՈՒԿԴ

15

ԲՈՒՐՏԱ, 20 Յուլիս

Սիրելի Մայրիկ,

Երեկ այնչափ չահեկան խօսակցութիւն մ'ունեցանք՝ որ դեռ սաստիկ յուզեալ եմ։ Գիշերն ի գլուխ Սանտէրին հետ վիճեցայ, ջանալով իրեն ապացուցանել թէ իւր տեսութիւնք չէին կրնար պաշտպանուիլ. վերջապէս չյաջողելով զինք համոզելու՝ յուսահատութենէս լացի քնոյս մէջ։ Ցորմէ հետէ ցերեկը նուազ խօսակցութիւն ունինք միատեղ՝ անրջոցս մէջ այնչափ լեզու կը թափեմ. դու որոշէ թէ մեր երկուքէն ո՛վ իրաւունք ունի։

Իմաստասիրական երկասիրութեան մը առթիւ՝ յորմէ հատուածներ կը կարդար մեզ (հանդիստ չըլլար մինչեւ որ Աստրան համակարծիք չընէ իւր ամէն բանդագուշանաց — զոր և շատ անգամ աւելորդ կը դատիմ՝ քոյրս դեռ շատ դեռահաս ըլլալուն —) Սանտէր սկսաւ մեզ ապացուցանել թէ ինչ անըմբռնելի՝ այլ կարի ծաւալեալ՝ սնհեղեղութիւն մ'էր՝ մարդկային կամքն ազատ համարիլը։ Այնչափ վիրաւորուեցայ ատկէ, որ բան մը չըսի՝ մինչդեռ նա կը թուէր Աստրային՝ որ միշտ իրեն գաղափարակցելու հակամիտ է՝ այնչափ հոգեբանական և բնաբանական պատճառներ՝ որ խելքս կը դառնար։ Ընդմիջեցի.

— Այն ատեն Բէդէր իրաւունք ունէր անցեալ տարի հրդեհելու մեր մարադն. ձեռքը չէր չ'ընելը. կամքն ազատ չէր։

— Ցայտնի է թէ ձեռքը չէր. բայց իրաւունք ունենալն ուրիշ խնդիր է։ Պէտք էր որ ընէր՝ ինչպէս որ հարկ էր որ ես ալ զինք բանտարկել տայի՝ և դու անոր ներումը խնդրէիր։

— Տէր Աստուած . . . Աստրա՝ ինձ չօգնե՞ս. դու գիտես թէ այսպիսի տեսութեամբք ի՛նչ անսահման անկարգութեանց դուռ կը բացուի։

Աստրա լռեց. ինքն ալ Սանտէրի պէս կը խորհէր, բայց աւելի խելացի կը դատէր ինձ չհակառակիլ՝ քանի որ այնչափ ծանր կուգային ինձ այդ կարծիք։ Պահ մը ես ալ լուռ մնացի, և սկսաւ նա՝ ինչպէս կ'ըսպասէի ալ՝ սիրոյ վրայ խօսիլ։ Երբեմն երբ այսպէս վէճի տակ կը ձգէ ինչ որ բարոյական կենաց հիմն ու յեցուկն է՝ կարծես թէ ոտքս գետնէն կը կտրի և յակամայս կը յիշեմ Մարի Կէօչէին այն խօսքը զոր նշանուելս լսելուն ըսաւ։ «Մարկօ՝ քու կրօնքէդ չեղող մարդու մը հետ ինչպէ՞ս կրնաս կարգուիլ։ Ձեզ ամէնէն աւելի նուիրական եղող կէտի վրայ իրարու խօսքը պիտի չհասկնաք։»

Նա յիրաւի ճշմարտիւ բողոքական էր և մեք միշտ ազատական գաղափարներ ունեցած ենք, [illegible] եղանակը մեզ երկրորդական կ'երեւէր, և Սանտէր էր և է տակաւին քան զամենք բարձր աստիճանէ մը։ Եւ սակայն երէկ՝ բացարձակ կերպով իրեն հակառակիլ ստիպուեցայ.

«Սանտէր՝ քեզ կը թուի որ եւ է զգացում մը փորձելու իրաւունքը, բայց ոչ ոք աշխարհիս վրայ իրաւունք ունի իւր ամէն զգացմանց համեմատ գործելու։ Այնպիսի բան մ'է այս որ պէտք է երկարօրէն պահուի և հսկուի, խոհեմութեան պայքարեամբ ի նկատի առնուի՝ իրագործուելէ առաջ։ Ապա թէ ոչ գազան կ'ըլլանք և ոչ թէ մարդկային արարած։

— Բայց այդ ստութիւն մը կ'ենթադրէ։ Մի կերպ զգալ և այլակերպ գործել։ Ի՞նչպէս կրնաս այդ դատը ջատագովել և մանաւանդ երբ խնդիրը սիրոյ վրայ է որ ամէն բանէ վեր ճշմարտութիւնը կը պահանջէ։

— Չգիտեմ՝ Սանտէր, ես քեզ նման ճարտար խօսող չեմ. բայց սա անդրդուելի համոզումն ունիմ որ քու տեսութիւնքդ գործադրութեան մէջ՝ անհատական արժանապատուութեան հետ անհամաձայն են։

— Ոհ այլ ես խնդիրն արժանապատուութեան վրայ չէ. այդ՝ դաշնադրութեան խնդիր մ'է։ Մեր խօսքը նախապաշարումէ զուրկ անձի մը վրայ է՝ որոյ զգացմունքը կը վերլուծենք։

— Այն ատեն ուրախ եմ նախապաշարմունքէ զուրկ անձ մը չճանչելուս։

Աստրա խնդալով համբուրեց զիս։

— Դու կանանց պէս կը վիճիս՝ միշտ անձնաւորութեան գալով, ըսաւ Սանտէր քիչ մ'ստնուելով։

— Ոհ, ոչ, Սանտէր, ասոնք ինձ համար այնչափ աւելի անանձնական տեսութիւններ են որ քու միջոցաւդ ինձ կը հասնին՝ առանց դու զանոնք երբէք գործադրած ըլլալու։ Դու միշտ տեսական կերպով կ'ըսես թէ՝ սէր մը երկու տարիէ աւելի չտեւեր, թէ առաւելագոյնն այդչափ է։ Ցետոյ անտարբերութեան կը փոխուի կամ կը դժգունի և ցուրտ բարեկամութիւն մը կը դառնայ։ Ըսէ՛ ինծ այս երկու պարագայից որո՞ն մէջ կը դասես մեր սէրը և խոստովանէ որ ի քեզ ինքնին տեսականն և գործնականն իրարու հակառակ կելլեն։

— Սիրելի Տիկին, յարեց Սանտէր, կէս հեգնական ոճով մը որ զիս վիրաւորեց, անանձնական վիճաբանութեան մը համար օրինակն եղական կերպով ընտրուած է։

Ասոր վրայ՝ նրբամտութեամբ երեւակայեալ ուրիշ կիրարկութեանց հետեւեցաւ՝ որ ըղեղիս մէջ այնչափ վհատեալ զայրոյթ մը յարուցին որ դուրս ելայ զայն երեւան չհանելու համար։ Թերեւս բաւական ուշիմ չեմ լինելի հասկնալու համար Սանտէրի գաղափարաց այս վերջին յեղաշրջումը։ Միայն իմ հասկցածս, ինձ համար հող՝ դիտակէտ մը՝ դժնեայ մտածութեանց աղբիւր մը կայ։

Օգնէ՛ ինծ՝ սիրելի մայրիկ. բանականութիւն քարոզէ ինծ. բայց մ'ըսեր թէ Սանտէր ըրածը չգիտնալով կը խօսի՝ քանզի այդ իրաւ պիտի չըլլար. մ'ըսեր ինծ նաեւ թէ անիրաւ է՝ եթէ ճշգրտիւ քու կարծիքդ այդ չէ։ Վերջապէս այդ ամէնը նշանակութիւն չունի, բայց ես ալ ըստ ինքեան վարժած չեմ նիւթի մը պատահելու որոյ վրայ անհնար ըլլայ մեզ իրար հասկնալ։

ՔՈՅԴ ՄԱՐԿՕ

(Շարունակելի)

ՅՈՒՇՔ ԵՒ ՏՊԱՒՈՐՈՒԹԻՒՆՔ

(Հաւաքածոյ ընտրելի խօսքերու)

Կոյս մը մարող հովը կրնայ հրդեհ մը պատճառել։

— Իւր որդին գովելն՝ ինք իր վրայ պարծենալ է, իսկ իւր հայրը պարսաւելն՝ ինքզինքն անարգել է։

— Այն մարդն որ կուզէ իւր արժանիքն ի հանդէս ածել, թեթեւսոլիկ մ'է, իսկ այն որ չճանչնար իւր արժանիքը՝ տխմար մ'է։

— Բարիք մ'ըստանալը դիւրին է, զայն վայելելն է որ երջանիկ կ'ընէ։

— Արտասուքն աղբիւր մ'է ուր մեր հոգին կը լուանք։

— Անցեալ երջանկութեան յիշատակները հոգւոյ խորշումներն են։

— Վատթարացեալ սրտով մարդէն կարելի է գիտուն մը չինել, բայց առաքինի մը՝ երբէք։

— Փոխանակ դիտելու թէ՝ որչափ մարդիկ կան մեզմէ բարձր, դիտելու ենք թէ՝ որչափ մարդիկ կան մեզմէ ստորին։

— Մոլութեան յաղթելու միջոյն է, խոյս տալ անկից։

— Իրաց ճշմարիտ արժանիքը ճանչնալն աշխարհիս ամէնէն մեծ ճարպիկութիւնն է։

— Բարերար անունը՝ մեծամեծ պարագայից մէջ՝ մեծ զգացմունքը ներշնչեալ գեղեցիկ գործերով կ'ստացուի։

— Կեանքն ըստ ինքեան բան մը չէ, իւր արժէքն իւր գործածութենէն կախումն ունի։

— Առաքինութիւնը մարդուս ճշմարիտ բարիքն է, և այն միայն ճշմարտապէս մեծ և յարգելի կ'ընէ զմարդ։

— Նա որ պէտք եղածէն աւելին կ'ապացուցանէ, ոչինչ կ'ապացուցանէ։

Թարգմ. ՏԻԳՐԱՆ ԶՕՊԱՆԵԱՆ

[illegible] րեր է թէ այդ անձ՝ Պուլկարիոյ ելմտական Նախարարին սպանման առթիւ ամբաստանուած ըլլալով, կը փնտռուէր։ Ձերբակալեալն ուրացեր և ըսեր է թէ ինչ ինչ պատճառներով անունը փոխելով իր երկրէն հեռացեր է եւ թէ բուն անունը Եորկի Րոսօֆ է։ Այդ պուլկար՝ դատական իշխանութեան յանձնուած է եւ քննութիւնն առաջ կը տարուի։

ԵՐԿԱԹՈՒՂԻՈՅ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ

Ռումէլիի երկաթուղւոյ ընկերութիւնը, կ՚ըսէ Ստադ, իւր պաշտօնէից չրջաբերական մը ղրկելով ծանուցած է որ յետ այսօրիկ ընկերութիւնը չպիտի վճարէ՝ աւազակաց կողմէ լեռը տարուած երկաթուղւոյ պաշտօնէից համար պահանջուած փրկանաց գինը, հետեւաբար պաշտօնեայք պարտին վտանգաւոր տեղեր մինակ չերթալ, լաւ հսկողութիւն կատարել կայարանաց չուրջն եւ եթէ ոստիկանութեան պաշտօնեայք անուշադիր ըլլան, ձեռնհաս իշխանութեան իմաց տալ։

ՍԵԼԱՆԻԿԷՆ ԼՈՒՐԵՐ

Սէլանիկէն կը գրեն թէ այս օրերս մեծ եռանդեամբ կ՚աշխատուի Սէլանիկ-Մանասթըր երկաթուղւոյն շինութեան. կը յուսացուի թէ Սէլանիկէ մինչև Քարաֆէրիէ եղած ճիւղին շինութիւնը աւարտի մինչև յառաջիկայ փետրուար և թէ այս երկաթուղւոյն վրայ երթեւեկութիւնք սկսին։

—Սէլանիկի Կէվկէլի գաւառին Իսմօթօվիցա գիւղէն եօթը ութը տարեկան տղայ մը, որ ոչխարներ կ՚արածէր, յոգնելով երկաթուղւոյն վրայ պառկեր քնացեր է։ Սէլանիկէն եկող կառախումբը վրայէն անցնելով ծանրապէս վիրաւորեր է խեղճ մանուկը որ երկու ժամ յետոյ մեռեր է։

ՔՐԷՏԻ ԺԷՆԷՐԱԼ ՕԹՕՄԱՆ

Ելմտական նախարարութիւնն հրահանգ ուղղած է Եանեայի և Մանասթըրի նահանգաց կուսակալներուն՝ որպէսզի այս տարւոյ տասանորդի տրոց հասոյթները Քրէտի Ժէնէրալ Օթօման դրամատան ներկայացուցիչներուն յանձնեն, ի հաշիւ այդ դրամատան Մալիյէէն ունեցած պահանջից։

Բ. Դրան Պէյլիկճիի օգնական Նասըր էֆէնտի հանգստեան կոչուած է 2477 ղրուշ ամսաթոշակով։

—Բ. զօրաբանակին հրամանատարի փոխանորդ Մահմուտ Համտի փաշա, որ տենդէ կը տառապէր, ապաքինած է։

—Եւդոկիոյ նորընտիր կառավարիչ Րասիմ էֆէնտի, փութով իւր պաշտօնատեղին ուղեւորելու համար հրաման ստացած ըլլալով, իւր նախորդ պաշտօնատեղիէն՝ Շապին Գարահիսարէն՝ ճամբայ ելեր է։

—Ասիական երկաթուղեաց ընկերութեան կողմէ Պիլէճիկի և Էսկիշէհրի միջև շինուած փապուղին երկրորդ անգամ ըլլալով փլեր է, սակայն մարդու կորուստ պատահած չէ։ Կ՚ըսուի թէ փապուղւոյն շինուած տեղն հողն անհաստատ է եղեր և յատակն ալ կաւի հանք մը գտնուեր է։

—Տրամայէն (Սէլանիկ) կը գրեն առ Թուրքի թէ այդ գաւառին մէջ կատարեալ անդորրութիւն և ապահովութիւն կը տիրէ, սակայն հանրային առողջական վիճակը գոհացուցիչ չէ։ Շրջակայ գաւառներու իտարէի ժողովոց մէջ խորհրդակցութիւնք կը կատարուին եղեր Տէտէ Աղաճէն ի Սէլանիկ երկաթուղւոյ գիծ մը շինելու համար, որ կիւմիւլճինէէն, Եէնիճէէն, Տրամաէն և Սէրէզէն պիտի անցնի։

—Բ. Դրան որոշմամբ՝ ծովային Նախարարութեան տրամադրութեանը ներքեւ պիտի դրուի անկանոն ջրհանկրաց խումբ մը, մասնաւորաբար Գասըմ Փաշայի թաղին համար, ուր փողոցները խիստ նեղ ըլլալով ջրհանկիր զօրաց վաշտերը չեն կրնար մտնել իրենց գործիներով։ Ջրհանկրաց այդ խումբին համար տարեկան 20,000 ղրուշի ծախք մը որոշուած է, որ պիտի մատակարարուի Ոստիկանութեան նախարարութեան ելմտացոյցէն։

[illegible]

ՀԵՌԱԳՐԱԼՈՒՐՔ

Կ. ՊՈԼՍՈՅ ԳՈՐԾԱԿԱԼՈՒԹԵՆԷՆ

ԱՅՍ ՕՐՈՒԱՆ

ԼՈՆՏՈՆ, 1 Հոկտ.— Երեսփոխան Պ. Ճէյմս Ուիլիըմ Լոթըր արտաքին գործոց նախարարութեան խորհրդական անուանուեցաւ, Սըր Ճէյմս Ֆէրկիւսընի տեղ, որոյ թղթատարական և հեռագրական վերատեսուչ անուանումը ծանուցուած է արդէն։

—Թայմզ կ՚ըսէ թէ ռուս փոխառութիւնը 10 օրէն ի հրապարակ պիտի հանուի 80 %ով։ Գործողութիւնը միանգամայն ի Ֆրանսա, Անգլիա, Հոլանտա, Դանիա և Ռուսիա տեղի պիտի ունենայ։

ՊՐՈՒՍԷԼ, 2.— Ջօր. Պուլանժէ իւր քաղաքական կտակին մէջ կ՚ըսէ թէ իւր ինքնասպանութիւն ո՛չ թէ ապագայի մասին անյոյս լինելուն արդիւնք է, այլ մի քանի ամիս յառաջ իւր կրած մէկ վշտին հետեւանք։ Իւր կուսակցաց վրայ պարտ կը դնէ յառաջ մղել պայքարը։

ՓԱՐԻԶ, 2.—Պուլանժէի ինքնասպանութիւնը մեծ տպաւորութիւն չըրաւ Ֆրանսացի ժողովրդեան մէջ, ինչպէս կ՚երեւի լրագրաց մէջ, որք, պուլանժէական մի քանի թերթերէ զատ, կ՚ըսեն թէ զօրավարին մահը քաղաքական կարեւորութենէ զուրկ է։

ՍՕՖԻԱ, 2.— Դատական նախարար Թոնչէվ հրաժարական տուաւ (Արդէն գիտէինք թէ Պ. Սթամպուլովի հետ գժտեալ է։ Բայց Սօֆիայէ կէս-պաշտօնապէս կը հեռագրուի այժմ թէ Պ. Թոնչէվ քանի մը երեսփոխանաց հետ գժտեալ էր, և չուզեր Սօպրանյէի բացման ներկայ լինել։ Ծ. Խ.)—Արտաքին գործոց նախարար Պ. Կրէքօվ առժամապէս պիտի վարէ դատական պաշտօնն ալ։

ՀՌՈՄ, 2. —Հայրենասիրական ջերմ ցոյցեր եղան քաղաքին մէջ, որովհետեւ քանի մը կաթոլիկ ուխտաւորներ ի Փանթէօն պատշաճ յարգանքը չեն ցուցած Վիքթօր Էմմանուէլ թագաւորին գերեզմանին առջեւ։

ՕԹԱՎԱ, 1.—Քանատայի Երեսփ. ժողովն ընդունեց այն առաջարկն որով ուղերձ մը պիտի մատուցուի Վիքթօրիա թագուհւոյն, խնդրելով որ առեւտրական դաշնագրաց մէջէն առնէ աւելի նպաստաւորեալ ազգի մաքսային առանձնաշնորհներ հաստատող տրամադրութիւնը ջնջելի, ի պաշտպանութիւն քանատեան արտադրութեանց։

ԴՐԱՄԱԿԱՆ

ՂԱԼԱԹԻՈՅ ՊՈՐՍԱ

Ղալաթիա 21 Սեպտեմբեր

Հրէից տօնին պատճառաւ Ղալաթիոյ Պորսան գոց է այսօր։

ԵՒՐՈՊԱԿԱՆ ՊՈՐՍԱ

ԲԱՐԻԶ, 2 Հոկտ., ժամ 3 վայր. 30 երեկոյ

Ֆրանսական ռանթ 3 %	96	17
» » 4 1/2 %	105	97
Օսմանեան քօնսօլիտէ Սէրի Դ.	17	95
» երկաթուղի	64	
» Րէժիի բաժնեթուղթք	343	50
Պանք Օթօման	558	75
Սօսիէթէ ժէնէրալ	—	—
Գրէտի Լիօնէ	811	25
Իտալական ռանթ 5 %	90	65
Բրիօրիթէ թիւրք (1890)	406	25
Եգիպտական միացեալ	497	87
Օսմ. մաքս. արժեթուղթ	442	
Օսմանիյէ (Օսմանեան քօնսօլիտէ)	343	75
Չէք Լոնտրայի վրայ	25	28

ԼՈՆՏՈՆ, 2.— ժամ 6 վայր.— երեկոյ

Անգլ. քօնսօլիտէ	94	5/8
Օսմ. » Սէրի Դ.	17	56
» » » Ա.	41	1/2
» » » Բ.	21	5/8
» » Գ.	17	9/16
Փոխառութիւն 1877	—	—
Պանք Օթօման	12	18
Եգիպտական միացեալ (Իւնիֆիյէ)	96	7/8
» առանձ. (բրիվիլէժիէ) 1890	91	1/4
Տօմանիալ (փոխառ. Ռոչիլտ)	103	
Ռուսական 1890	96	3/4
Ալպընի երկաթուղի	21	1/4
Գասապայի երկաթուղի	16	
Փոխանակութիւն Փարիզի վրայ	25	325

ՎԻԷՆՆԱ, 2.— ժամ —վայր.—

Օսմանեան երկաթուղի	31	20
» Րէժիի բաժնեթուղթք	156	50
Փոխանակութիւն Լոնտոնի վրայ	117	
» Փարիզի »	46	20

ՊԵՐԼԻՆ, 2.— ժամ —վայր.—

Փոխանակութիւն Լոնտոնի վրայ	20	205
» Փարիզի »	80	50
Ռուսլ թղթադրամ	214	75
Օսմանեան երկաթուղի	62	80
Օսմ. քօնսօլիտէ Սէրի Դ.	17	80
Օսմ. Րէժի	169	60

ԲՈՒՆ ՊՐՈՒՍԱՅԻ ԱՐՏԱԴՐՈՒԹԻՒՆ

Ով որ՝ հարսանեկան օժիտներու և այլ տնական պիտոյից համար պէտք կ՚զգայ խավլուի, պուռնուզի վերաբերեալ ապրանաց, թող փութայ դիմել Սէլվաճեան վաճառատունն ի Գալբաքճըլար Պաշի Սեբէթճի խան վարի յարկ Թիւ 16։

Մեծաքանակ գնողաց մասնաւոր զեղչ...

ՍԷԼՎԱՃԵԱՆԻ ԺԱՄԱՑՈՅՑԻ ՎԱՃԱՌԱՏՈՒՆԸ

Մահմուտ Փաշայի ... Թիւ 3

[illegible]

335 2—8

ՀԱՅՈՑ ԹԱՏՐՈՆ

Ի ԹԻՖԼԻԶ

Հայ դերասանական խումբի առաջին ներկայացման վրայ հետեւեալը կը գրէ Թիֆլիզի լրագրաց մին.

Սեպտեմբերի 5ին, հինգշաբթի երեկոյեան, հայոց դերասանական խումբը Թիֆլիսի քաղաքային թատրոնում տուաւ իւր առաջին ներկայացումը, խաղալով «Կատարինէ Հօուարդ» 5 արարուածով դրաման, հեղինակութիւն Ալ. Դիւմայի (Հօր)։

Հաստատ հաւատացած էինք, որ թատրոնը հասարակութեամբ լի պիտի լինէր, որովհետեւ դա վաղուց ըսպասուած և արդէն կազմակերպուած հայ դերասանական խմբի ... կայացումն էր. բայց մեր այդ յոյսն ի դերեւ ելաւ։ Ամօթով էինք նայում օթեակներին, պատշգամբի բազկաթոռներին—բոլորը պարապ. իսկ պարտերի աթոռներից շատերը հիւրընկալէլ էին միայն հարեւան նստողների գլխարկներն ու գիսակները։ Ինչի՞ն վերագրել այդ՝ եթէ ոչ հայի յանցաւոր և դատապարտելի անտարբերութեանը։ Հայ բեմը դեռ եւս չի գրաւում Թիֆլիսի հասարակութիւնը, լաւն թիֆլիսցիներին, և չի կարողանում սիրել տալ այդ թատրերսէր՝ բայց ոչ հայախօս հայերին՝ իրենց մայրենի լեզուն։

Ներկայացումը ընդհանրապէս լաւ անցաւ։ «Կատարինէ Հօուարդը» ֆրանսիական դասական ստեղծագործութեան պատկանող և արդէն հնացած ու ...մնացած պիեսներից մինն է՝ զուրկ գեղարուեստական արժանաւորութիւնից և հիմնուած գլխաւորապէս արհեստական դրութիւնների վրայ։ Եթէ այն կէտն էլ ի նկատի առնենք, որ այդ պիեսը հայոց բեմի վրայ է խաղացւում, ուրեմն և փոքր ի շատէ հայոց կեանքին համապատասխանող բովանդակութիւն պիտի ունենայ,—այն ժամանակ արդէն այդ պիեսը բեմ հանելը յանցանք է։

Բայց որովհետեւ կան հանգամանքներ, որոնք արգելում են թատրոնական մասնաժողովին առաւել յարմար պիեսներ բեմ հանելու, այդ պատճառով չենք կարող նեղացած չլինել դէպի այս ընտրութիւնը։ Յուսանք, որ մասնաժողովը կարողանայ շուտով կազմել մեր կեանքին համապատասխան և ընդհանրութեան մատչելի պիեսների մի ռէպերտուար։

Այս առաջին ներկայացման խաղացողների մէջ աչքի էին ընկնում իրենց բնական և մտածած խաղով Տ. Սիրանոյշ և Պ. Պետրոսեան։

Տ. Սիրանոյշը մեր Թիֆլիսի հասարակութեանը դեռ ութսուն[illegible]ական թուականներից ծանօթ և սիրելի դարձած դերասանուհին է, որ և բուռն ու անկեղծ ծափահարութիւններով ընդունեց զայն։ 10-12 տարի ժամանակը, որ անցել է նրա Թիֆլիս մտնելու օրից մինչև այսօր, յարգելի տիկնոջ մէջ գրեթէ մեծ փոփոխութիւն չէ մտցրել։ Թէ այդպիսի փոփոխութիւն նշմարւում է փոքր ի շատէ, այդ հասակին է վերաբերում, իսկ խաղի մէջ, ընդհակառակը, այդ փոփոխութիւնը դէպի լաւն է կատարուել։ Նրա շարժմունքը խիստ ազատ, միմիկան կենդանի եւ բնական են. իսկ ձայնը, չնայելով իւր բնական անհարթութեանը, դիւրեկան և իւր միմիկային ու արտայայտած զգացմունքներին հաւատարիմ է։ Միակ պակասութիւնը տիկնոջ խաղի մէջ՝ նրա արագախօսութիւնն է, որ արգելում է հասարակութեանը նրա արտասանած բոլոր խօսքերը լսել, եւ որովհետեւ տիկինը, երբեմն մոլեգնի, արեւմտեան բարբառով է խօսում, այդ արագախօսութիւնը շատ տեղերում առաւել եւս անհասկանալի է դառնում, որ քիչ չէ վնասում իւր խաղին։ Եթէ երբեմն պակասութիւն չնշմարենք եւ ա՛յն, որ տիկնոջ խաղի մէջ աչքի են ընկնում Պոլսոյ դերասանուհիներին յատուկ օպերային շարժումներ, կարող ենք ասել, որ նա ըստ ամենայնի բարեխղճաբար կատարեց իւր դերը և իւր գեղեցիկ խաղով հանդիսատեսների վրայ զգալի տպաւորութիւն թողեց։

Պ. Պետրոսեանը, որ մեր ահղական ոյժերի պլուսն է համարւում, Լեթելյուէի դերի մէջ լաւ էր. նա առհասարակ հասկանում է իւր դերը եւ խաղում է կարելոյն չափ բնական։ Նրա ձայնը տիրոդ է, արտասանութիւնը պարզ և շարժմունքը համաչափ։ Միայն նրա միմիկայի մէջ շատ անգամ նշմարւում է միատեսակութիւն, որ քիչ չէ վնասում հոգեկան զգացմունքների զանազանակերպ արտայայտութեանը։ Զգալի պակասութիւն է եւ այն, որ պարոնը շատ տեղերում երգելով է խօսում։ Սա այնպիսի պակասութիւն է, որ դերասանն ինքը չի նկատում, ուստի և այդ տեսակ թերութիւնները տեսնելու պարտաւորութիւնը մնում է ռեժիսորի վրայ։

Պ. Աբելեանը Հէնրիկոսի դերի մէջ թոյլ էր։ [illegible] Հէնրիկոսը ամփոփուել էր մի կծկուած անձնաւորութեան [illegible]

անհամաչափ. Դէմքի արտայայտութիւնը գրեթէ միշտ անհաւատարիմ իւր հոգեկան զգացմունքներին. Այն ժամանակ, երբ նրա խօսքերը խորին վիշտ ու յուսահատութիւն էին արտայայտում, նրա դէմքը խաղաղութիւն էր փայլեցնում, իսկ երբ սիրոյ զգացմունքներով է առլցուած, այն ժամանակ այդ դէմքը քնքշութեան եւ մեղմութեան փոխարէն՝ բարկութիւն է արտայայտում։ Պ. Աբրահամեանը Ֆլեմինգ ալքիմիագէտի դերում վատ չէր. մի քանի տեղ մինչեւ անգամ շատ բնական խաղաց։ Տ. Զաբէլը իշխանուհի Մարգարիտի դերում լաւ էր։

Միւս երկրորդական դերակատարները կարողացածներին չափ օգնեցին ներկայացման ամբողջութեանը, որը ընդհանրապէս գոհացուցիչ յաջողութեամբ անցաւ։ Չնայելով պիեսի ընտրութեան անյաջողութեանը՝ այսու ամենայնիւ նա զգալի տպաւորութիւն թողեց հասարակութեան վրայ, որը, հարկաւ, երկար չտեւեց։

Հասարակութիւնը չարունակ կրկնուող ծափահարութիւններով բեմ հանեց տիկին Սիրանոյշին և Պ. Պետրոսեանին, որոնցից առաջինին նուիրեց ծաղկեհիւս պսակ ու քնար, իսկ երկրորդին՝ դափնեայ պսակ։

ԱՅՐԻ

(ՆՈՐԱՎԷՊ)

Արսի եղանակն էր Պանըրմի գեղեկին մէջ. աշունն անձրեւոտ և տխուր չարունակութեան մը մէջ էր, կարմիր տերեւները՝ փոխան ոտից տակ կճռտալու, ջուրց և ցեխի մէջ թաղուած էին մնացած։

Անտառն ողջոյն գոգցես մերկացեալ, նման լոգանքի յատկացեալ մի սենեկի, խոնաւ էր։ Երբ մէկը մտնէր խորն անտառին, աչացին ծառերը՝ ջուրց կաթիլներէ ծածկեալ՝ մի խիստ բուրմունք հոտ յետս կը մղէր շնչոցն։ Որսորդք մինչ ասկորնին թրջուած՝ ամեն երեկոյ տուն կը վերադառնային յոգնած մտօք ու մարմնով։

Ընթրիքէն վերջը, մեծ սրահին մէջ Լոնտօ կը խաղային, առանց զուարճութիւն մը զգալու. հովը դուրսը սաստիկ կը փչէր և պատուհանները կոտրելու չափ կը չարժէր, անձրեւն եւս կը տեղար ու հովին հետ միատեղ ահեղի սուլում մը կը կազմէր որ սրահն գտնուող փափուկ տիկնանց սրտերն սոսկում կը պատճառէր։ Դրքերէ և կամ ուրիշ տեղերէ պատմութիւններ պատմել մէկզմէկէ կը խնդրէին, բայց սոսր եւս ոչ ոք հաւանութիւն ցոյց կուտար։ Որսորդք օրուան յաջողութեանց վրայ լուրեր կը չռայլէին մէկզմէկու, բայց տիկնայք անշուշտ ատոնցմէ հաճոյք չէին կարող զգալ։

Այսպէս էր ահա սոյն ընդարձակ սրահին կացութիւնն, երբ՝ դեռատի տիկին մը՝ որ անուշադիր կերպով իւր պառաւ հօրաքրոջ ձեռքին հետ կը խաղար, յանկարծ նշմարեց մատանի մը հիւսուած խարտեաշ մազերէ. յաճախ տեսած էր զայն, բայց անոր վրայ երբէք մտածած չէր։

Ուստի կամաց մը զայն հօրաքրոջ մատէն հանելով, հարցուց նմա—Ըսէ, սիրելի հօրաքոյր, ի՞նչ է այս մատանին, ասոր համար տղու մը մազէ շինուած է կ՚ըսեն։

Պառաւ օրիորդը նախ կարմրեցաւ, յետոյ դեղնեցաւ, յետոյ դողդոջուն ձայնով մը.

«Այս այնքան տխուր, այնքան տխուր է, որ երբէք չեմ ուզեր անոր վրայօք խօսիլ իսկ. բոլոր իմ կենացս վատաբախտութիւն անկէ կուգայ։ Այն ատենը խիստ մանկամարդ էի, բայց յիշատակն մտացս մէջ այնքան տխուր տպաւորուած է որ անոր վրայ քանի անգամ որ խորհիմ՝ տրտմալից կուլամ» պատասխանեց։

Սրահը գտնուողները սոյն պատմութիւնը լսել փափաքեցան, բայց հօրաքոյրը կը դժկամակէր պատմել զայն. վերջապէս չի դիմացաւ այնքան սիրելիներու աղաչանաց և սապէս խօսք առաւ։

«Յաճախ լսած էք ինձմէ Ջանթէզ ընտանեաց անուններն, որոնք այսօր գոյութիւն չ՚ունին. սոյն ընտանիքէն մի միայն երեք վերջին անդամները ճանչցայ. երեքն ալ այսօր մեռած են միեւնոյն մահուամբ, աչաւասիկ վերջինին մազերն. տասն երեք տարեկան էր երբ ինձ համար անձնասպան եղաւ. ասի ձեզ տարօրինակ կը թուի, այնպէս չէ՞։

«Ո՜հ, ատոնց ցեղը զարմանալի ցեղ մը էր, յիմարաց ցեղն էր, բայց սիրուն և հաճելի յիմարաց, սէրէ տոգորուած յիմարաց ցեղն էր այս Ջանթէզի ցեղն. ամենքն ալ հօրմէ որդի խիստ զգայուն էին, այնքան զգայուն որ իրենանց բոլոր բնութիւնն ատոր կը պահէին. և եթէ երբէք պէտք ըլլար՝ ոճրագործութեան իսկ կը դիմէին։ Ամէն սրահներու մէջ այս ցեղին փափուկ զգայնութիւն խօսքի նիւթ էր եղած. և «Ջանթէզի նման սիրահար» խօսքն առածի տեղ էր անցած։ Իրենք ալ արդարեւ գեղեցիկ էին. մազերնին ճակատնուն վրայ խոպոպիկ կը կազմէր, գանգուր մօրուք և խոշոր սեւ սեւ աչեր ունէին, այնքան խոշոր որ կարծես անոնց ճառագայթներն ի քեզ կը թափանցէր, և կը դողդղիր առանց գիտնալու թէ ինչո՞ւ։

«Այս ցեղին մեծ հայրն, շատ մը աղմուկներէ, պատահարներէ, և մենամարտներէ յետոյ, իւր ագարակատիրոջ աղջըկան համար անձնասպան եղաւ վաթսուն հինգ տարեկան։ Երկուքն ալ ճանչցայ, աղջիկը՝ խարտեաշ, դեղնած էր եւ ծանր խօսուած մը, անուշ ձայն և գրաւիչ նայուածք ունէր։

[illegible]

ջկան կը սիրահարուի. Պառոն մը Ջանթէզ բոլորովին հանդարտ կերեւայ. բայց զինքն հետեւեալ օրը խեղդուած կը գտնեն։

«Իւր որդին ևս միեւնոյն զարմանալի և միանգամայն ցաւալի ձեւին տակ կը մեռնի ի Բարիզ պանդոկի մը մէջ, 1841ին ըրած մի ...սպարհորդութեան սրահին, Օպէրայի երգեցիկ աղջկան մը կողմէ խաբուած ըլլալուն համար։

«Ասի տասներեք տարեկան զաւակ մը կը թողուր և այրի մը, մօրաքոյրս. ասոնք հօրս տունն եկան բնակիլ, ես այն ատեն տասնըեօթը տարեկան էի։

«Չէք կարող երեւակայել այս պզտիկ Ջանթէզի որքան հանճարաւոր ըլլալն, կըսէին թէ իւր ցեղին բոլոր փափուկ զգայնութիւնն և ամենէն տարօրինակ գաղափարներն այս վերջնոյն վրայ է ամփոփուած. մեծ ձորի մը եզերքը ժամերով ժուռ կուգար և մինչև անտառը միայնակ կը յառաջանար. այս զգայուն չարաճճին պատուհանէս կը դիտէի որ ծանրաքայլ եւ մտախոհ կը յառաջանար, ձեռքերն ուսին վրայ, ճակատը վեր բռնած. երբեմն գլուխը վեր կը վերցնէր և այնպիսի շարժմունքներ ու ձեւեր կընէր իբրև թէ հասկնար անանկ բաներ զոր իւր հասակն չէր ներեր տակաւին։

«Յաճախ, երեկոյեան ճաշէն վերջն, գեղեցիկ գիշերներն ինձ կըսէր «Մօրաքոյր, ելի՛ր» և առանձին պարտէզին մէջ կը պտտէինք. աչքերը փայլուն աստեղաց յառած, երկու ձեռքերս ուժով մը սեղմելով կըսէր.

—Դիտէ գեղեցիկ բնութիւնն. բայց գիտեմ, դուն զիս չես հասկնար, եթէ երբէք հասկնայիր իմ ինչ ըսել ուզելս, երկուքնիս ալ երջանիկ պիտի ըլլայինք. բայց զիս հասկնալու համար պէտք է սիրել։

«Կը ծիծաղէի այս տասն երկու տարեկան սիրահարին վրայ զոր կը համբուրէի և որ մեռնելու չափ կը սիրէր ու կը պաշտէր զիս,

«Յաճախ, նաեւ, ճաշէն վերջը, մօրս ծնգաց վրայ նստելով.

—Օն, Մօրաքոյր, մեզ սիրոյ պատմութիւններ պատմէ, կըսէր։—Մայրս, հաճոյք պատճառելու համար այս պզտիկ սիրունին, բոլոր իւր ընտանեաց պատահած եղելութիւնները կը պատմէր, երբեմն իսկ սուտ զարմանալի պատմութիւններ կը շինէր, զորս պզտիկը գրեթէ կը լափէր, և մեծ հաճոյք կ՚զգար զանոնք լսելէ. տեսնելու արժանի էր իւր զգացած զուարճութիւնն երբ սիրոյ վրայ խօսուիլը լսէր. և այս պատմութեանց ու եղելութեանց վրայ քնքուշ և քաղցր դէմք մը առնելով կը գոչէր «ես եւս, ես եւս, ամենէն աւելի գիտեմ սիրել»։

«Գրեթէ ճիշդ ասկէ վերջն սկսաւ սիրային ակնարկութիւններ ընել ինձ. զգայուն և քաղցր սիրահարութիւն մը որուն վրայ կը ծիծաղէին և ծիծաղելու իրաւունք ալ ունէին. ամեն առաւօտ ինձ յատկացեալ նոր քաղուած ծաղիկներ ունէր, և ամեն երեկոյ հանգստանալու երթալէ առաջ ձեռքերս կը պագնէր մրմնջելով «կը սիրեմ քեզ»

«Այս կը սիրեմ քեզի քաղցր ասացուածը տակաւին ինձ կը թուի լսել, ի՜նչ ներդաշնակութիւն այդ պարբերութեան մէջ, ո՜հ, ահա ես այդ փոքրիկէն այրի եմ մնացած, և կուլամ յաւագին քանի անգամ որ յիշեմ այն սիրունն, այնքան երկար տարիներէ հետէ իսկ։

«Տեսնելով որ այս պատանին ինձ սիրոյ վրայ կը խօսի, մեծ հաճոյք կըզգայի եւ ինքզինքս փափուկ և վայելուչ ցուցընել կը ջանայի իբրեւ թէ չափահաս մարդու մը հետ ըլլար գործս, ինձ համար խաղ մ՚էր այս և չարաճճիին մօր համար դեղեցիկ զբօսանք մը. տասն երկու տարեկան էր, խորհեցէք, այս տարիքն եղող տղու մը այս ընթացքն ո՞վ կրնար լուրջ համարիլ, կը գրկէի զայն և կը սեղմէի սրտիս վրայ որքան որ ուզէր, մինչեւ իսկ իրեն կը գրէի սիրային փոքրիկ թուղթեր զոր մեր մայրերն կը կարդային. իմ թուղթերուս այնքան կրակոտ նամակներով կը պատասխանէր որոնց ամենքն ալ խնամով կը պահէի. փոքրիկն այս մեր յարաբերութիւնը գաղտնիք կը կարծէր, իբրեւ թէ մեծ մարդ մը եղած ըլլար, մենք պահ մը մոռցանք որ այս պատանին Ջանթէզ մը էր։ Այսպէս ամբողջ տարի մը տեւեց, գիշեր մը, պարտէզին մէջ ոտիցս առջեւ ծունր իջնելով, և հագուստիս ծայրն համբուրելով, կրակոտ կերպիւ մը կը գոչէր.

—Քեզի կը սիրեմ, կը սիրեմ զքեզ, մեռնելու չափ կը սիրեմ, եթէ երբէք զիս խաբես, կը լսե՞ս, եթէ երբէք ուրիշի մը համար զիս երեսի վրայ թողուս, հօրս նման պիտի ընեմ… և չարունակեց տխուր ձայնիւ մը։

—Գիտես ինչ որ ըրաւ…։

«Յետոյ, որովհետեւ լուռ էի կեցած, ելաւ և ոտքերուն մատերուն վրայ կոխելով,—որովհետեւ դեռ հասակն ինձմէ բաւական կարճ էր,—ականջիս գողդոջուն ձայնիւ արտասանեց իմ փոքրիկ անունս «Ժընվիէվ» այնքան քաղցր ձայնիւ, այնքան անոյշ որ մինչեւ ոտքերս կը դողայի։

—Տուն մտնենք, կը մրմնջէի։ Առանց բառ մը արտասանելու, ինձ հետեւեցաւ լռին։ Բայց յանկարծ կանգ առնելով.

—Գիտե՞ս, եթէ զիս լքանես, անձնասպան պիտի ըլլամ, ըսաւ լալագին։

«Յայնժամ միայն հասկցայ թէ խիստ հեռուն էինք գացած, եւ երբ օր մը ինձ յանդիմանութիւններ կընէր անտարբերութեանս մասին, ծանր կերպիւ մը պատասխանեցի նմա.

—Խեղկատակութիւն ընելու համար բաւական մեծ ես, և տակաւին շատ փոքրիկ ես՝ լուրջ սիրոյ մը համար։

«Այսպէս կը կարծէի փոփոխութիւն մը տուած ըլլալ իր գաղափարաց. ամբողջ ութն օրեր խիստ դէմք մը ունէր. եւ երբէք բառ մը իսկ չարտասանեց. հետս [illegible]

[illegible]

Առեւտրի 1505 թիւ թերթը խմբագրատուն բերողը պիտի ստանայ երեք դահեկան։

ԹՐԱՄՈՒԷՅԻՑ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ Կ. ՊՈԼՍՈՅ

Հասոյթ ոսկի դրամով

1891 Սեպտեմբեր 1էն մինչև 30

	Օրական	Ամսական
Պէշիքթաշի գիծ	5,854·33	175,630 —
Աքսէրայի »	5,644·26	169,327·70
Շիշլիի »	6,582.82	197,484·75

Կ. Պոլիս, 1 Հոկտեմբեր 1891

ՏՆՕՐԷՆՈՒԹԻՒՆ

ԻԼԱՆ

ԽԱՋԻՆԷՅԻ ԽԱՍՍԱՅԻ ՇԱՀԱՆԷ

Խազինէյի Խասսաի Շահանէ իչուն այրնաճագ ֆասուլիա վէ նօհուտըն միւնագասասընա պաշլանաճաղընտան թալիպ օլանլարըն բազար վէ չարշէնպէհ կիւնլէրի Խազինէյի ճէլիլէյի մէգքիւրէյէ կէլմէլէրի իլան օլունուր։

18 Խյլուլ 307 3—3

Ի Լ Ա Ն

ԽԱԶԻՆԷՅԻ ԽԱՍՍԱՅԻ ՇԱՀԱՆԷ

Խազինէյի Խասսաի Շահանէ իչուն այրնաճագ միւթէնէվվի ատըգին գարարը գամիսի իչուն եյլուլըն 23ինճի բազար իրթէսի կիւնի միւրիւճէճէկինտէն թալիպ օլանլարըն եէվմը մէզքիւրտէ սաատ 7աէն նիհաեէթ 9ա գատար Խազինէյի ճէլիլէյի մէզքիւրէտէ պուլունմալարը իլան օլունուր։

18 Խյլուլ 307 3—3

ՊԱՊԸ ՍԷՐԱՍՔԷՐԻ

Ի Լ Ա Ն

Իսչիւնճի օրտուի հիւմայունի իչուն միւպայաա օլունաճագ 28000 չիֆթ լիվաթիճ չօրապը մէվգիի միւնագասաեա գօնուլտուղընտան իթասընա թալիպ օլանլարըն թարիխը իլանտէն իթիպարէն պիր հաֆթա խիթամընա գատար մագամը Սէրասքէրի լէվազըմաթը ումումիյէ տայիրէսինէ միւրաճաաթ իյլէմէլէրի իլան օլունուր։

19 Խյլուլ 91 Նօ. 26 2—3

Իքինճի Փըրգայի հիւմայուն իմալաթխանէսինէ լիւզումի օլուպ միւպայաա օլունաճագ 18000 չիֆթ եաւն չօրապըն միւնագասասը պիր իճրա պէհէր չիֆթի 100 բարատօն իթասը թալիպի էօհտէսինտէ օլուպ մահը հալը րումինին 21ինճի ճումա իրթէսի կիւնի գարարը գամիսի միւրիւճէճէկինտէն թէնզիլի ֆիյաթէ իթաեա թալիպ օլանլարըն եէվմը մէզքիւրէ տէկին իմալաթխանէ իտարէսինէ կէլմէլէրի իլան օլունուր։

19 Խյլուլ 91 Նօ. 27 2—3

Մեթպաայի ասքէրիէյէ լազըմէօլ իչուն միւպայաա օլունաճագ իզրէ միւնագասաեա վազ օլունմըշ օլան 1000 թօփ թէք բաֆթա քէաղըտընըն պէհէր քիլօսը սիմ մէճիտիէ 19 ղրշ. հիսապը իլէ 3 ղրշ.ա թալիպի էօհտէսինտէ պուլունտուղընտան թէնզիլէ իլէ իթասընա թալիպ օլանլարըն մահը հալը րումինին 23ինճի բազար իրթէսի կիւնի սաաթ 10տա իհալէսի իճրա վէ Փէրտասը սալը կիւնի սաաթ10ա գատար 100տէ 5 թէնզիլի գապուլ օլունաճաղընտան չէրայիթինի անլամագ վէ նիւմունէլէրինի կէօրմէք վէ թէնզիլաթը իճրա իթմէք իզրէ ակէլ ուսուլ մագամ վալայի Սէրասքէրի Մուհասէպաթ տայիրէսի լիւպէյի մախսուսէսինէ միւրաճաաթ իյլէմէլէրի իլան օլունուր։

[illegible]

ՀՐԴԵՀԻ եւ ԿԵՆԱՑ ԱՊԱՀՈՎԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

15

ՆՈՐԹՀ ԲՐԻԹԻՇ եւ ՄԵՐՔԸՆԹԱՅԼ

ՆՈՐԹՀՐԸՆ ԷՇՈՒՐԸՆՍ

ԴՐԱՄԱԳԼՈՒԽ Անգլ. Ոսկի 3,000,000. ՊԱՀԵՍՏԻ ԴՐԱՄ 10,439 944
ՀԱՍՈՅԹ 1890 ՏԱՐՒՈՅ 2,488,197

ԴՐԱՄԱԳԼՈՒԽ Անգլ. Ոսկի 3,000,000. ՊԱՀԵՍՏԻ ԴՐԱՄ 3 975,500
ՀԱՍՈՅԹ 1890 ՏԱՐՒՈՅ 1,048 800

Ընկերութիւնքս Պոլսոյ մէջ ունեցած Միացեալ Գործակալութեան միջոցաւ հրդեհի դէմ ամէն կարգի վստահաւոր ապահովագրութիւններ ի գործ կը դնեն չափաւոր գնով, եւ իրենց ցոյց տուած բառական երաշխաւորութեամբ մեծ դիւրութիւններ ապահովագրողաց կրնան վստահաբար գիրենք ներկայացնել. նաեւ իբր ապացոյց իրենց հաստատութեան, միայն հրդեհի ճիւղին համար մինչեւ ցարդ տուած վնասնին 20,000,000 Անգլիական Ոսկին կ'անցնի։

ԾՈՎԱՅԻՆ ԱՊԱՀՈՎԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

ԴՐԱՄԱԳԼՈՒԽ Անգլ. Ոսկի 500,000

ՄԱՐԻԹԱՅՄ

ՊԱՀԵՍՏԻ ԴՐԱՄ Անգլ. Ոսկի 110,000

Ընկերութիւնս կ'ապահովագրէ շոգենաւուց եւ առագաստանաւուց մէջի ապրանքներն եւ դրամածրարներն խիստ օգտակար պայմանաւ։ Գնոց եւ այլոց վրայ տեղեկութիւն առնուլ ուզողք կը հրաւիրուին դիմել Ղալաթիա Մեհմետ Ալի փաշա խան գետնայարկ թիւ 22 եւ 22 ա. սենեակներն, առ ԳԱՌՆԻԿ Յ. ՍԵՐՈԲԵԱՆ Գործակալ Կ. Պոլսոյ փոխանորդ երեք Ընկերութեանց

THE BRITISH AND FOREIGN

ԾՈՎԱՅԻՆ ԱՊԱՀՈՎԱԳՐԱԿԱՆ ԸՆԿ.

Դրամագլուխ	անգլ. ոսկի	1,340,000
Պահեստի դրամ	» »	600,000

Այս ընկերութիւն, որ 25 տարիէ ի վեր այնքան հանրածանօթ եղած է մայրաքաղաքիս մէջ, Universal ընկերութեան հետ ձուլուեցաւ։ Այժմ աշխարհիս սոսկ ծովային ապահովագրական ընկերութեանց մէջ ամենէն զօրաւորն է եւ իւր դիրքով հաստատութեան կ'ընծայէ ուրիշ ամեն ընկերութենէ աւելի ապահովութիւն։

Մասնաւորապէս նպաստաւոր պայմաններով կ'ապահովագրէ ապրանքներ, դրամածրարներ, յանձնարարեալ ծրարներ, եւն. շոգենաւ, առագաստանաւ, թղթատարի եւ երկաթուղւոյ միջոցաւ, խիստ չափաւոր գիներով։

Աւելի տեղեկութիւն առնուլ փափաքողք դիմեն Պոլիս, Բիւչիւք Աչըր Եֆենտի խան։

32 Գործակալ ԷՏՎԱՐՏ ՊԱՐՖԻԼՏԻ

ՊՏՈՒՂ ԼՈՒԾԻՉ ԵՒ ԶՈՎԱՑՈՒՑԻՉ
ԽԻՍՏ ԱԽՈՐԺԱՀԱՄ

TAMAR INDIEN GRILLON

Ընդդէմ ՓՈՐՀԱՐՈՒԹԵԱՆ Արիւներթութեան, գլխացաւի, մաղձի, անախորժութեան, ստամոքսի եւ աղեաց անհանգստութեան։

ՓԱՐԻԶ, Է. ԿՐԻՅԼՈՆ, 33, Արշիվ փողոց
եւ դեղարանաց մէջ։ 33, rue de Archives

VICHY

ՍԷՆԴ-ԵՕՐԻ ԱՂԲԻՒՐ

կամ ԼԱՌՕԶ ՍԷՆԴ-ԵՕՐ, դեղագործ, Բլաս Լիւքա, Վիշի

Ամենէն թարմ եւ հետեւաբար ամենէն կազմիչն եւ փոխադրութեան մէջ ամենէն նուազ անպայլելին, գերեզմանց դարման ընդդէմ լեարդի, ստամոքսի եւ միզքի հիւանդութեանց, աւազի եւ յօդացաւի. Գինն է 50 շիշնոց սնտուկը 20 Ֆրանք։ Կեղծերէն զգուշանալու համար, իւրաքանչիւր շիշի պիտակին վրայ փնտռել սա ստորագրութիւնը N. Larbaud St. Yorre

ԿԵԴՐ. ԴԵՂԱՎԱՃԱՌՔ ԵՒ ՀԱՆՔԱՅԻՆ
64 ՋՐԵՐՈՒ ՎԱՃԱՌԱԿԱՆՔ 12—13

ԴԵՂ ՋԵՐՄԻ ԵՒ ՏԵՆԴԻՑ

Տոքթոր Այէրի ջերմային հիւանդութեան, այս դեղն՝ որ անխառն բաղադրութիւն մի է զլաւ բուսեղինաց, է դառնահամ եւ ազդու կազդուրիչ ամեն տեսակ ֆիզիքական խանգարմանց, որ յառաջ կուգան ճախճախուտ վայրերու ջերմոտ կլիմայէց վատ ու ապականեալ օդերէն, որուն օգտակարութիւնն եւ ապաքինիչ ստոյգ յատկութիւնն երաշխաւորեալ է նորա անհամար արդիւնքը ստոյգ գիտութեան։ Այս ֆիզիքական խանգարումներն յառաջ կուգան օդին մէջ լողացող թունաւոր աներեւոյթ նիւթոց միջոցաւ, որք թոքերէն անցնելով կը մտնեն արեան մէջ, կը խանգարեն լեարդն, եւ յառաջ կը բերեն տեսակ տեսակ ջերմեր եւ տենդեր, եւ արեան թունաւորումն. որոց ասանուններն տրուած է. ջերմն եւ սարսուռ, թագուն ջերմ, պարբերական ջերմն, ընդհատեալ ջերմն մաղձային տենդ եւ հրատապ տենդեր։

Թունաւորեալ օդերէ պատճառեալ հիւանդութիւնք կը պատահին այն տեղեր ուր մթնոլորտն ապականեալ եւ թունաւորեալ է ճահիճներէ կամ ճախճախուտ վայրերէ բուսեղէն նեխուտ նիւթերով, կամ բաց աղբանոցներէ եւ ականներու ծակտիներէն ելած թունաւոր կազերով, զորս մարդիկ կը ծծեն շնչառութեամբ։

Այէրի ջերմի ու տենդից դեղը կը ջնջէ այդ դունաւոր նիւթոց կամ կազերու ազդեցութիւնն եւ դուրս կը վանէ զայն մարմնոյն մէջէն, որոյ գործածութիւնն ստուգապէս անվտանգ եւ անվնաս է եւ օգուտն ստոյգ, միայն թէ տրուած հրահանգին համեմատ գործածուի։ Կը ծախուի Մինասեան եւ ընկերաց Ամերիկեան վաճառատան մէջ ի Ղալաթիա Կ. Պոլսոյ։

29

ԼԱՎԸՆԻՌ ՏԷ ՖԱՄԻՅԼ

ԱՊԱՀՈՎԱԳՐԱԿԱՆ ՓՈԽԱԴԱՐՁ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ

ՎԱՍՆ ՎԵՐԱԿԱԶՄՈՒԹԵԱՆ ԴՐԱՄԱԳԼԽՈՑ

ԿԸ ԳՈՐԾԷ

ԸՆԴ ՀՍԿՈՂՈՒԹԵԱՄԲ ԳԱՂՂԻՈՅ ԿԱՌԱՎԱՐՈՒԹԵԱՆ

ԿԵԴՐՈՆԱՏԵՂԻՆ Է ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆ

61, ՐԷՓԻՒՊԼԻՔ ՓՈՂՈՑ, ԼԻՈՆ (ՖՐԱՆՍԱ)

ԱՊԱՀՈՎԱԳՐԵԱԼ ԴՐԱՄԱԳԼՈՒԽՔ

100,000 000 Ֆրանք

Լ'ԱՎԸՆԻՌ ՏԷ ՖԱՄԻՅԼ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆՆ, որ հաստատուած է նպաստելու համար փոքր խնայողութեանց, արագ զարգացում մը ունեցած է, իւր նպատակն է որոշեալ պայմանաժամի մէջ վերակազմել դրամագլուխն։

Ընկերութեան գործառնութիւնք բազմադիմի են, ինչպէս շարժական արժէից եւ փոխ տրուած դրամագլխոց ապահովագրութիւն, կորուսեալ դրամագլխոյ մը վերակազմութիւն, Երաշխաւորութիւնք եւ Գլխավճարք՝ փոխառութեանց եւ ճարտարարուեստից եւ վաճառականութեան մէջ գործածուած դրամագլխոց, մանկանց համար օժիտք, հանգստեան անտուկ ծերութեան համար, ցկեանս եկամուտներու կազմութիւն, ի մի բան այն ամեն գործառնութիւնք որոց նպատակն է խնայողութիւն։ Ընկերութեան Պոլսոյ գործակալութիւնն ոկած է 1834 Յունուար 1էն։

Տեղեկութեանց եւ բաժանորդագրութեան համար դիմել առ Բարսեղ Էֆէնտի Թէլլալեան, գործակալ Ընկերութեան ի Կ. Պոլիս, Շէյխ Իսլամ խան, թիւ 11, Պահճէ Գաբու, Պոլի։ 36

Արտօնատէր Ս ՏԱՄԱՏԵԱՆ

ՏՊԱԳՐՈՒԹԻՒՆ ԱՐԵՒԵԼՔ ԼՐԱԳՐՈՅ

ԱՆԱՆՈՒՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ

ՄԵՔԵՆԱԿԱՆ ՇԻՆՈՒԹԵԱՆՑ ԵՒ ՁՈՒԼԱՐԱՆ

ՆԱԽԿԻՆ ԳՈՐԾԱՐԱՆ ՍԷՔ ԵՂԲԱՐՑ, ՏԱՐՄՇԹԱՏ

ՄԱՍՆԱԳԻՏՈՒԹԻՒՆՔ
ՋԱՂԱՑՔՆԵՐՍԻ ՇԻՆՈՒԹԻՒՆ
Կը հաստատուին ցորեն եւ հանգային նիւթեր աղալու յատուկ ջաղացքներ, Բրինձ կեղեւելու գործիքներ. Գարի փճճկող եւ մաքրող աղօրիք. Ակօսող մեքենայք
ՇՈԳԵՇԱՐԺ ՄԵՔԵՆԱՅՔ
Բլանով մը եւ բաղադրեալ դրութեան համեմատ յոյժ նուազ շոգի սպառելու երաշխաւորութեամբ։
Կիսաշոր մամուլք, արուեստական երկաթուղիք.
ՑՈՐԵՆԻ ՇՏԵՄԱՐԱՆՔ
ՋՐՀԱՆՔ

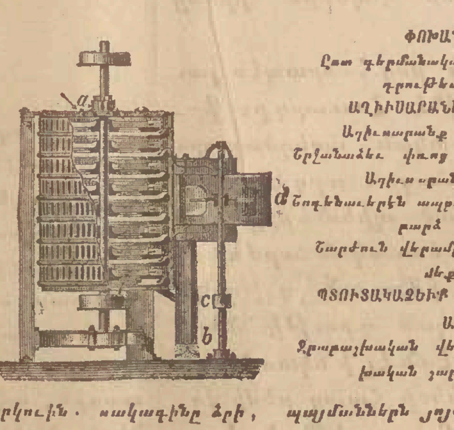

ՓՈԽԱՆՑՄՐՈՒՆՔ
Ըստ գերմանական կամ ամերիկեան դրութեան (Սիլէր)։
ԱՂԻՒՍԱՐԱՆԻ ՁԵՑԵՂՄՈՒՆՔ
Աղիւսարանք կը հաստատուին Շրջանաձեւ փուռ համար երկաթեղենք Աղիւսարանի մեքենայք
Ճնշեմնաւորեն ապրանք պարպող վերամբարձ մեքենայք
Շարժուն վերամբարձք, փոխադրիչ մեքենայք.
ՊՏՈՒՏԱԿԱՁԵՒՔ ԵՒ ՋՐԱԲԱՇԽԱԿԱՆ ԱՆԻՒՔ
Ջրաբաշխական վերամբարձք, Հրաբաշխական շարժիչ մեքենայք։

Աշխարհի ամեն երկրաց մէջ կը ղրկուին. սակագինը ձրի, պայմաններն յոյժ գոհացուցիչ են եւ վճարմունք դիւրին։

Ընդհ. Ներկայացուցիչ Փ. ՍՈՐԻՆԿՍՀԱԼՁ, Կ. Պոլիս, Ղալաթա, Ունկիւնի խան, 2)։

ՏԱՐՕՐԻՆԱԿ ԵՒ ՀԱՄԱՏԱՐԱԾ ՀԻՒԱՆԴՈՒԹԻՒՆ ԱՅՍ ԵՐԿՐԻՆ ՄԷՋ

Գողի մը պէս որ գիշեր ատեն գմեզ կը կողոպտէ, այդ հիւանդութիւն մեր վրայ կը յարձակի գաղտագողի։ Անկեց տառապողները ցաւեր կը զգան իրենց կուրծքին ու կողերուն, եւ երբեմն նոյն իսկ իրենց կռնակին մէջ. Ձանձրոյթ կը զգան եւ ննջելու պէտք մը։ Բերանը դառնահամ կըլլայ մանաւանդ առտուն, Ատամունք կ'աղտեղին տեսակ մը թանձր լորձունքով։ Ախորժակը բաց չըլլար։ Հիւանդն իւր ստամոքսին վրայ մեծ ծանրութիւն մը կը զգայ, եւ երբեմն ստամոքսին խոռոչներուն մէջ ալ ակարութեան ազդում մը եւ անյագ պարապութիւն մը. Ժամանակէ մը ետք չոր հազ մը կ'սկսի՝ որուն հետ սակայն, մեկ քանի ամսէն կանաչագոյն թուք մը կուգայ։ Հիւանդն անդուլ խոնջութիւն մը կը զգայ եւ ի զուր քունն օգնութեան կը կոչէ, որ ոչ մէկ ամոքում կը շնորհէ նմա։ Յետոյ հիւանդը կ'ըլլայ ջղային, զայրացկոտ եւ թախծալից. եւ ամեն բան դէշ կ'երեւի իրեն։ Երբ յանկարծ ոտք ելնէ, տեսակ մը ցնորում կը զգայ։ Փորհարութիւն կունենայ, ատեն ատեն մորթը չոր եւ տաք կ'ըլլայ, եւ արիւնն թանձր ու անշարժ, աչաց սպիտակուցը դեղնորակ գոյն մը կ'առնու, քիչ եւ դժուարաւ կը միզէ։ Հիւանդը շատ անգամ կ'ստիպուի կերած կերակուրները դուրս տալ. Ասոր խումները բերնին մէջ երբեմն դառն, երբեմն քաղցր համ մը կը ձգեն, եւ շատ անգամ անոնց կը հետեւի սրտի բաբախում. Հիւանդին տեսողութիւնը կը տկարանայ, եւ աչաց առջեւ միշտ բիծեր կը տեսնէ, մեծ յոգնութիւն եւ տկարութիւն կը զգայ։ Բոլոր այս ախտանշանք հետզհետէ կը յայտնուին։ Կ'ըսուի թէ ժողովրդեան երեք չորրորդ մասը կը տառապի այդ ախտով այս կամ այն ձեւին տակ։ Բժիշկները շատ անգամ կը խաբուին այս ախտին բնութեանը վրայ։ Ոմանք կը դարմանեն զայն իբր լեարդի հիւանդութիւն մը, այլք՝ իբր դժուարամարսութիւն, եւ վերջապէս ոմանք ալ իբր փայծաղնացաւ, եւն, բայց իրենց դարմաններէն մին յաջողութիւն գտած է։ Եւ սակայն հնարուած է «Fxtract of Roots» կամ Մեռ Սիկըլի բուժիչ օշարակն, որ ամեն հիւանդութիւն կը բժշկէ։

Անմարսողութիւնն յոյժ ծանր հիւանդութիւն մըն է, որով կը տառապի ընկերութեան մեկ բազմաթիւ դասակարգն եւ որմէ յառաջ կուգան սղեւալի հետեւանքներ, եթէ անմիջական դարման մ. ի գործ չի դրուին։ Սիկըլի օշարակն ազդեցիկ դեղ մըն է, ամենէն դժուարին պարագայներու մէջ իսկ։ Հրապարակին վրայ ելած բազմաթիւ կեղծերէն զգուշանալու համար դիմել Թուրքիոյ, Պուլկարիոյ եւ Ռումանիոյ միակ գործակալին

ԷՏՄՈՆ ՔԱՌՈՒԻԱՆԱ 2214

Անգլիական ընդհանուր մթերանոց, Վոյվոտա, պահականոցին քով, կայսրան Թրամուէյից, 93 եւ 67

ՇՈԳԵՆԱՒԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԵՒ ՄԱՐՈՒԹԵԱՆ Ն. ԲԱՔԸ ԵՒ ԸՆԿ.

Մարսիլիոյ եւ Պոնտոսի միջեւ կանոնաւորապէս բանող

Սամսոն, Տրապիզոն եւ Պաթում երթալիք յառաջիկայ շոգենաւն է Սիրեանօ որ սեպտ. 30ին Մարսիլիայէն եւ հոկտ. 6ին Կ. Պոլսէն պիտի մեկնի։

Մարսիլիա երթալիք յառաջիկայ շոգենաւն է Լա Կոլ որ պիտի մեկնի հոկտ. 6ին։

Բարիզ-Լիոն-Մարսիլիոյ երկաթուղեաց ուղեւորութիւնն ի միասին առնլով,

Ա. կարգ 250 Ֆրանք
Բ. » 178 »

Նաւողչեքի, ուղեւորութեան եւ այլ տեղեկութեանց համար

Դիմել առ գործակալատուն ԹԻՄՈԹԷ ՐԸԳՈՒԼ
Մումհանէ Սիթէ Ֆրան եզ 5

COMP RUSSE

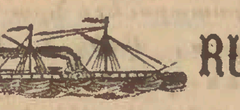

DE NAVIGATION A VAPEUR ET DE COMMERCE

ՌՈՒՍԱԿԱՆ ՇՈԳԵՆԱՒԱՑԻՆ ԵՒ ԱՌԵՒՏՐԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ

Շաբթուան երթեւեկութիւնք

Բշ. 3/5 Օտեսայի սուրհանդակ, ժամ 2ին յետ միջօրէի։
Գշ. 24/6 Ալեքսանդրիոյ ուղղակի սուրհանդակ, ժամ 5ին յետ միջօրէի. Պիրէոսի ճամբով
Դշ. 25/7 Սեվաստոբոլի սուրհանդակ, առաւօտեան ժամ 10ին։
Դշ. 25/7 Սուրհանդակ՝ դէպի փոքր Ասիոյ նաւահանգիստները մինչեւ պաթում, առաւօտեան ժամը 11ին։
Եշ. 26/8 Օտեսայի սուրհանդակ, ժամ 2ին յետ միջօրէի։

Ազդ —Սեպտ. 24/6, երեքշաբթի օրը Կ. Պոլսէն դէպի Սուրիոյ նաւահանգիստները մեկնող սուրհանդակը Զմիւռնիոյ մէջ պիտի հանդիպին Թրիպոլի, Պէյրութ, Եաֆա, եւ Բոր-Սայիտ գացող շոգենաւուն։ 10

ԿԵՆԱՑ, ԱՃՈՒՄՆ Ե ԳԵՂ ՄԱԶԵՐՈՒ։

ՄԵԼՐՈԶ

ՄԱԶԵՐՈՒ ՄԵԿ ՀԱՏԻԿ ՆՈՐՈԳԻՉ

Իրապէս իրենց առջի թարմ գոյնին կը դարձունէ ճերմկած կամ գունաթափ մազերը. Կը դադրեցունէ անոնց թափելը. Կը մաքրէ գլուխը, կը վերջացունէ թեփը, ու մազերուն նոր կեանք, աճում, փայլ ու գեղեցկութիւն կուտայ։ Կը վաճառուի երկու չափով մեծ շիշերու մէջ։

Գլխաւոր մթերանոցը Լոնտոն է (114 and 116, Southampton Row). Նոյնպէս Փարիզ ու Նիւ Եորք։

Մեծաքանակ վաճառում Պոլիս Բ. եւ Հ. Քիւչիւքեան Եղբարց դեղարանը Եէնի Ճամի փողոց թ. 18 եւ ի Ղալաթիա Եւրոպէ քարտրըլ Նոմօն Քարուսոյի քով։

Փոքրաքանակ վաճառում ի Պոլիս Բ. եւ Հ. Քիւչիւքեան Եղբարց դեղարանը կամուրջի դիմաց թիւ 17, եւ ի Բերա Մեծ փողոց թիւ 433, Իզիասուի անուշահոտութեանց վաճառատունը։

2218

ՇԻՐՔԷԹԻ 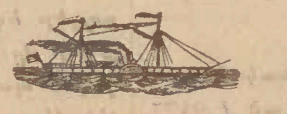 ԽԱՅՐԻՅԷ

ԿԻՐԱԿՆՕՐԵԱՅ ԺԱՄԱՆԱԿԱՑՈՅՑ 6

1891 ՍԵՊՏ. 10 ԻՐԵՔՇԱԲԹԻ ՕՐԷՆ ՍԿՍԵԱԼ ՄԻՆՉԵՒ 8 ՀՈԿՏ.

Վոսփորէն Էջնող շոգենաւեր

*12— Պէպէք. Արնավ. Գուրուչ. Օրթաք. Պէշիք.
12— Եէնիմ. Մէղ. Պէյլիք. Թար. Եէնիք. Միրկ. Ր. Հիսար Պէպէք Արնվ. Գուրուչ. Օրթ. Պէշիքթաշ
*12— Վանիք. Չէնկէլ. Պէյլէր. Գուզկ.
*12— Պէյգօզ Բաշաղ. Չուպգ. Գանլ. Ա. Հիսար Գանտ. Վանիք. Չէնկ. Պէյլ. Գուզկ.
*12 45 Բ. Ա. Գավաք Եէնիմ. Մէզդ. Պէյլիւքտ. Թարաբ. Եէնիք. Միրկ. Ր. Հիսար. Պէպէք Արնավ. Գուրուչ. Օրթ. Պէշիք.
12 50 Պէյլիւքտ. Թարաբ. Պէյք. Բաշաղ. Չպզլը. Գնլճ. Ա. Հիսար Գանտ. Վանիք. Չէնկ. Պէյլէրպ. Գուզկճ. Պէշիք.
1 — Պէյք. Բաշաղ. Եէնիք. Չպզլը. Գանլըճ. Պօյաճ. Ր. Ա. Հիսար Գանտիլ. Արնավտ. Չէնկլք. Պէյլպ. Օրթ. Գգնճ. Իւսկիւտար Պէշիք. Գապաթաշ
*1 — Գանտիլ Վանիք. Չէնկլք Պէյլէրպ Գուզ. Պէշիքթ.
1 30 Եէնիմ. Մէսար. Պէյլիւքտ. Թարաբ. Պէյգօզ Բաշաղ. Չպզլը. Գնլճ. Ա. Հիսար Գնտլ. Վանիք. Չէնկ. Պէյլպէյ. Գգնճ. Պէշիք.
2 — Եէնիմ. Մէսար. Պէյք. Թարաբ. Եէնիք. Իսթէն. Միրկն. Ր. Հիսար Պէպէք Արնվ. Գուրչ. Օրթք. Պէշիքթաշ։
3 — Եէնիմ. Մէզարբ. Պէյօ. Թարաբ. Պէյգօզ Բաշաղ. Չուպգ. Գանլըճա Ա. Հիս. Գանտլ. Վանիք. Չէնկ. Պէյլէր. Գուզկ. Իւսկ.
3 20 Եէնիմ. Մէզդ. Պէյլիւք. Թարաբ. Եէնիք. Իսթէն. Միրկ. Պօյաճ. Ր. Հիսար Պէպէք Արնվ. Գուրուչ. Օրթ. Պէշիքթաշ
4 — Եէնիմ. Մէզարբ. Պէյլիւք. Թարաբ. Պէյգօզ Բաշաղ. Չուպ. Գանլ. Ա. Հիսար Գանտիլ. Վանիք. Չէնկ. Պէյլէր Գուզկ. Պէշիքթաշ
4 15 Եէնիմ. Մէզարբ. Պէյլիւք. Թարաբ. Եէնիք. Իսթէնիա Միրկեօն Պօյաճք. Ր. Հիսար Պէպէք Արնավ. Գուրչ. Օրթաք Պէշիքթաշ
5 45 Եէնիմ. Մէզար. Պէյլիւք. Թարաբ. Եէնիք. Միրկ. Պօյաճ. Ր. Հիսար Պէպէք Արնավ. Գուրչ. Օրթաք. Գգնճ. Պէշիք.
6 45 Միրկն. Ր. Ա. Հիսար Գանտ. Արնվտ. Չնկլ. Պէյլպէյ. Օրթք. Գգնճ. Պէշիք. Իւսկ.
7 — Եէնիմ. Մէզարբ, Պէյլիւք. Թարաբ. Պէյգ. Բաշաղ. Եէնիք. Միրկ Գանլըճ. Ր. Ա. Հիսար Գանտիլ. Արնավ. Չէնկէլ. Պէյլ. Օրթաք. Գուզկ. Պէշիք. Իւսկ.
7 45 Ա. Բ. Գավ. Եէնիմ. Մէզդ. Պէյլիւք. Թարաբ. Եէնիք. Միրկեօն Ր. Հիսար Պէպէք. Արնվ. Օրթաք. Պէշիկ.
8 45 Եէնիմ. Մէզարբ. Պէյլիւք. Թարաբ. Պէյգօզ Բաշաղ. Չուպ. Գանլ. Ա. Հիսար Գանտ. Վանիք. Չէնկ. Պէյլ. Գուզկ. Իւսկ.
9 20 Եէնիմ. Մէզարբ. Պէյլիւքտ. Թարաբ. Եէնիք. Իսթէնիա Պօյաճ. Ր. Հիսար. Արնավ. Գուրչ. Օրթաք Պէշիկ
10 15 Եէնիմ. Մէսարբ. Տէօլք. Թարաբ. Եէնիք. Միրկ. Ր. Հիսար Պէպէք Արնավ. Օրթ. Պէշ.
10 45 Եէնիմ. Մէսարբ. Պէյլիւք. Թարաբ. Եէնիք. Պօյաճ. Ր. Հիսար Արնվ. Գուրչմ Օրթաք. Պէշիք.
10 40 Եէնիմ. Մէսարբ. Պէյլիւք. Թարաբ. Պէյգօզ Բաշաղ. Չպզլը. Գանլճ. Ա. Հիսար Գնտլ. Չէնկլք. Պէյլէրպ, Գգնճ. Իւսկտ.

* Այս երթեւեկութիւնք սեպտեմբեր 29 կիւրակէ օրէն սկսեալ կեռ ժամ վերջը պիտի կատարուին։

Կամուրջէն Վերնող շոգենաւեր

**1 — Պէշիք. Օրթաք. Արնավ. Պէպէք Ր. Հիսար Միրկն. Եէնիք. Թարաբ. Պէյք. Մէսարբ. Եէնիմ.
1 40 Պէշիք. Օրթ. Գուրչ. Արնվ. Ր. Հիսար. Պօյճ. Եէնիք. Թարաբ. Պէյք. Մէզդ. Եէնիմ.
1 45 Իւսկ. Գուզկ. Պէյլէրպ. Չէնկլք. Վանիք. Գանտլ. Ա. Հիսար Գանլճ. Չուպուգլը Բաշաղ. Պէյգօզ, Թարաբ. Պէյլքտ. Մէզդբ. Եէնիմահալլէ
2 35 Պէշիք. Օրթաք. Արնվտ. Պէպէք. Ր. Հիսար Միրկ. Եէնիք, Թարաբ. Պէյք. Մէզարբ. Եէնիմ.
3 5 Գապաթ. Իւսկ. Պէշիք. Գուզկ. Օրթ. Պէյլ. Չէնկլք. Արնավ. Գանտ. Ա. Եւ Ր. Հիսար Գանլըճ. Միրկ. Եէնիք. Բաշաղ. Պէյգ. Թարաբ. Պէյլիւքտ. Մէզարբ. Եէնիմ.
3 15 Պէշիքթ. Օրթաք Գուրչ. Արնավ. Պէպէք Ր. Հիսարը Միրկեօն Եէնիքէօյ Թարաբ. Պէյլքտ. Մէզարբ. Եէնիմ.
3 30 Իւսկ. Գուզկ. Պէյլէր. Չէնկ. Վանիք. Գանտ. Ա. Հիսար. Գանլըճա. Չուպ. Բաշաղաճըք Պէյգօզ Թարաբ. Պէյք. Մէզդ. Եէնիմ.
4 15 Պէշիկ. Օրթաք. Գուրչ. Արնավ. Պէպէք Ր. Հիսար. Պօյաճք. Իսթէնիա. Եէնիք. Թարաբ. Պէյլիւք. Մէզարբ. Եէնիմ.
4 45 Իւսկ. Պէշիք. Գգնճ. Օրթաք. Պէյլէրպէյ Չէնկլք. Արնվտ. Գանտլ. Ա. Ր. Հիսարը Գանլճ. Չպզլ. Միրկեօն
5 5 Իւսկ. Պէշիք. Օրթ. Գուր. Արնվ. Պէպէք Ր. Հիսար Միրկ. Եէնիք. Թարաբ. Պէյլիւք. Մէզդ. Եէնիմ. Բ. Ա. Գավաք
6 — Գապաթ. Իւսկ. Պէշիք. Գուզկ. Օրթաք. Արնավ. Պէպէք Ա. Ր. Հիսար Միրկ. Եէնիք. Պէյգօզ Թարաբ. Պէյք. Մէզարբ. Եէնիմ.
7 15 Պէշիք. Իւսկ. Գուզկուննճ. Օրթաք. Պէյլէր. Չէնկէլ. Արնավ. Գանտ. Ր. Հիսար Պօյաճ. Գանլըճա Եէնիք. Թարաբ. Պէյլիւք. Մէզդ. Եէնիմ.
8 30 Պէշիքթաշ Օրթ. Արնվտ. Պէպէք Ր. Հիսար. Միրկ. Եէնիք. Թարաբ. Պէյք. Մէզդ. Եէնիմ.
9 15 Պէշիկ. Օրթաք. Գուրչ. Արնավ. Ր. Հիսար Պօյաճ. Եէնիք. Պէյգօզ. Թարաբ. Պէյլիւք. Մէզարբ. Եէնիմ.
9 35 Պէշիք. Իւսկ. Գուզկ. Օրթաքէօյ Պէյլէրպէյ Չէնկէլք. Արնավ. Գանտլ. Ա. Ր. Հիսարը Գանլճ. Միրկ. Եէնիք. Բաշաղ. Պէյգօզ
10 15 Պէշիքթաշ, Օրթաք. Գուրուչ. Արնավ. Պէպէք Ր. Հիսար Պօյաճ. Միրկեօն Իսթէնիա Եէնիք. Թարաբ. Պէյք Մէզարբ. Եէնիմ.
10 5 Գապ. Գուզկ. Պէյլէր. Չէնկ. Վան. Գանտ. Ա. Հիսար Գանլըճ. Չուպուգլը Բաշաղ. Պէյգ. Թար. Մէզ. Բ. Ա. Գավաք.
11 20 Պէշիքթ. Օրթաք. Արնավ. Պէպէք Ր. Հիսար Միրկ. Եէնիք. Թարաբ. Պէյք. Մէզդ. Եէնիմ.
11 10 Իւսկ. Գուզկ. Պէյլէր. Չէնկ. Վանիք. Գանտ. Ա. Հիսար Գանլըճա Չուպգ. Բաշղ. Պէյգօզ
11 30 Պէշիք. Գուզկ. Օրթ. Պէյլէր. Չէնկ. Վանիք
12 — Պէշիք. Օրթաք. Գուրչ. Արնավ. Պէպէք.

** Այս երթեւեկութիւն սեպտեմբեր 29 կիւրակէ օրէն սկսեալ չպիտի կատարուի։

ԼՈՒՆԻՕՆ L'UNION

ՀՐԴԵՀԻ ՃԻՒՂ
ՀԻՄՆԵԱԼ 1828ԻՆ

ԿԵՆԱՑ ՃԻՒՂ
ՀԻՄՆԵԱԼ 1829ԻՆ

ԱՊԱՀՈՎԱԳՐԱԿԱՆ ԱՆԱՆՈՒՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ ԸՆԴԴԷՄ ՀՐԴԵՀԻ ԵՒ ԿԵՆԱՑ

Հաստատեալ ի փարիզ, իւր կեդրոնավայրն, Վանդ փողոց, 15

ՎԱՐՁԱԿԱՆ ԽՈՐՀՈՒՐԴ ԵՒ ՏՆՕՐԷՆՈՒԹԻՒՆ

Դրամագլուխը	Ֆր. 10,000,000
Պահեստի դրամ	» 6,700,000
Գանձելի ապահովագին (Բոնս)	» 63,770,000
1890ի հասոյթք	» 15,000,000
Հրդեհի վնասուց վճարուած	» 160,570,000

Պ. Պ.
Ա. Տ'ԷՏԸՇԱՅ, Ծերակուտական, նախկին վարիչ Ֆրանսական Պանքայի, Նախագահ Ֆանսէզ Հարաւային երկաթուղեաց ընկերութեան, ՆԱԽԱԳԱՀ
Ս. ՄԱԼԷ, Մալէ եղբարց Դրամատունէն, Նախագահ «Բարիզ-Լիոն-Միջերկրեայ» երկաթուղեաց ընկերութեան, Նախագահ Օսմ. կայս. Պանքայի, ՓՈԽ-ՆԱԽԱԳԱՀ ԼՈՒՆԻՕՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆ։
Թ. ՕՏԼԸՆ, Նախկին դրամատէր, Նախագահ Վիէյլ Մոնթանեի եւ Լըթիւսքի անխառնելութեան ընկերութեան.
Ս. ՀԻՒՐԹԷԼ, Նախագահ Մէլիւզինի՝ ծովային Ապահովագրական ընկերութեան։

Պ. Պ.
Ս. ՃԷՅՄԸՍԸՆ, Յ. ՄԻՇՕ,
Հօթինկէր եւ Ընկ. դրամատեարց տունէն։
Նախկին Նախագահ Սէնի Առեւտրական Դատարանին, վարիչ Ֆրանսական Պանքայի, վարիչ Փառակայի Հիւսիսայինն երկաթուղւոյն։
Հ. ՄԻՐԱԲՕ, Միրապօ Բաքար, Բիլերի եւ Ընկ. դրամատեարց տունէն։
Ա. ԹԻՒՐՆԷՅՍԸՆ, Լանսի երկաթուղեաց Ընկերութեան վարիչ։
Ա. ՎԵՐՆ, Վէրն եւ Ընկ. դրամատեարց տունէն, վարիչ Ֆրանսական պանքայի, առաջին Ֆռանսայի Հիւսիսայինն երկաթուղեաց ընկերութեան, վարիչ Օսմ. պանքայի։

ՀՐԴԵՀԻ ՏՆՕՐԷՆՈՒԹԻՒՆ Պ. Պ. ՇԱՌԼԸ ՌՕՊԷՐ. նախկին պետական խորհրդական, ՏՆՕՐԷՆ
Պառօն Ժ. ՍԸՌԻԺ, Նախկին ելմտական քննիչ, ՓՈԽ-ՏՆՕՐԷՆ

ԿԵՆԱՑ ՏՆՕՐԷՆՈՒԹԻՒՆ Պ. Պ. ԱԼՊԵՐ ՖՈՌ, Տնօրէն
ԷՕԺԷՆ ԼԸ ՍԷՆ, Փոխ-Տնօրէն

Դրամագլուխը	Ֆր. 10,000,000
Պահեստի դրամ.	» 93,8
Կենաց համար վճարուած	» 59,000,000
Ապահովագրեալ գումարը	» 243,580,000

Ընկերութեան դրամատեարք ի Կ. Պոլիս. ՕՍՄ. ԿԱՅՍ. ՊԱՆՔԱ.

Մանրամասն տեղեկութեանց համար դիմել առ Մասնաւոր Տնօրէնն Կ. Պոլսոյ, ՍԻՄՈՆ ՔԱՅՍԷՐԼԵԱՆ, Ղալաթա, Մահմուտիէ փողոց, Քամանտօ Պանգայի դիմաց, Եըլտըզեան խան, թիւ 2